

Politiek Programma CDJA

Politieke Commissie CDJA

Hans Van den Heuvel (*DB Politiek & Internationaal, eindredactie*)

Robert Pelleboer (*Justitie & Binnenlands Bestuur*)

Maaïke van Berkel (*Volksgezondheid, Welzijn & Sport*)

Jan Pieter van der Schans (*Sociaaleconomische Zaken & Financiën*)

Iris Bouwers (*Milieu, Infrastructuur & Landbouw*)

Frank Visser (*Internationaal Secretaris*)

Daan de Vries (*Onderwijs, Cultuur & Wetenschap*)

Renske Berendsen (*Europa*)

Wouter de Vries (*Buitenlandse Zaken & Defensie*)

Inhoudsopgave

VOORWOORD	2
VIJF UITDAGINGEN VOOR NEDERLAND	3
1. STEL DE MENSELIJKE MAAT CENTRAAL!	
§ 1. GEZIN.....	5
§ 2. ONDERWIJS.....	7
§ 3. ZORG	10
2. WEES EEN RENTMEESTER!	
§ 1. MILIEU & ENERGIEBELEID.....	15
§ 2. VERVOER & INFRASTRUCTUUR.....	17
§ 3. LANDBOUW & VISSERIJ.....	21
3. STA STANDVASTIG IN DE WERELD!	
§ 1. EUROPA	25
§ 2. BUITENLANDS BELEID	28
§ 3. DEFENSIE.....	30
4. STIMULEER EEN RECHTVAARDIGE OVERHEID!	
§ 1. BESTUUR.....	33
§ 2. VEILIGHEID & JUSTITIE.....	36
§ 3. GRONDWET.....	39
§ 4. ASIEL & INTEGRATIE	40
5. NEEM HERNIEUWDE VERANTWOORDELIJKHEID!	
§ 1. RIJNLANDS MODEL.....	43
§ 2. ARBEIDSMARKT.....	45
§ 3. SOCIALE ZEKERHEID.....	48
§ 4. WONEN	50
§ 5. BEGROTING IN EVENWICHT	52

Voorwoord

Politiek Programma CDJA

Voor je ligt het vernieuwde politiek programma van het CDJA. Nadat vorig jaar de eerste versie werd gepresenteerd is er besloten om het programma actueel te houden. Ieder congres staat het CDJA-leden vrij om zoveel mogelijk te amenderen en te wijzigingen, zoals het hoort binnen een democratische jongerenorganisatie. Zo ontstaat er een levendig en eigentijds christendemocratisch handvest waar we vele jongeren mee kunnen inspireren.

Het politiek programma is niet direct bedoeld als een beknopt verkiezingsprogramma maar veel meer als een korte, overzichtelijke uiteenzetting van onze idealen. Concrete standpunten worden daarbij altijd geschetst tegen een christendemocratische achtergrond. Een consistent ideologisch verhaal met daarnaast een stevige vertaling naar de huidige politieke actualiteit.

In het politiek programma zijn enkele typisch christendemocratische hoofdlijnen te bespeuren. Zo spreekt het CDJA zich herhaaldelijk uit voor kleinschaligheid en zorg in de eigen omgeving. We benadrukken de verantwoordelijkheid van het maatschappelijk middenveld inzake het duurzaamheidvraagstuk en nemen een open houding aan richting Europa en het buitenland. We hebben een duidelijke visie op de taakopvatting van de overheid en pleiten tenslotte voor een hernieuwde omgang met de economie. Bij al deze punten staan mensen en hun maatschappelijke verbanden centraal voor het CDJA. Zij zijn de maatschappelijke bouwstenen die onze samenleving vanuit de basis maken tot wat ze is!

Binnen het CDJA gebeurt ontzettend veel op het gebied van standpuntbepaling. Naast de CDJA Raad als instituut kennen we maar liefst zeven werkgroepen binnen onze vereniging. Wat mij betreft maken we van het politiek programma ook een instituut. Tijden veranderen en ook idealen veranderen mee. In mijn ogen is het essentieel om in deze veranderingen toch koersvast proberen te blijven en recht te doen aan de christendemocratie. Het politiek programma biedt de basis om in discussie te blijven over ons gedachtegoed en de vertaling daarvan.

Ik ben zeer trots op het resultaat en ik wens ons als vereniging veel debat toe in de aankomende periode!

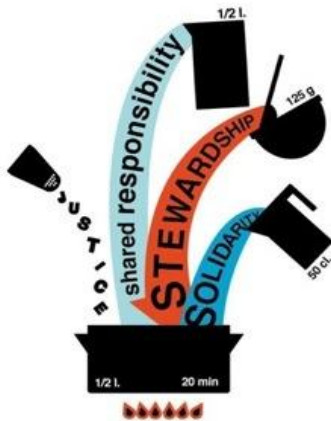
Julius Terpstra
Voorzitter CDJA

Vijf uitdagingen voor Nederland

Politiek Programma CDJA

Het CDA is een christendemocratische partij. Dat is het fundament van onze politieke oriëntering, gebaseerd op een christelijk geïnspireerd wereldbeeld. Dit wereldbeeld komt naar voren in onze vier kernwaarden, te weten solidariteit, rentmeesterschap, gespreide verantwoordelijkheid en publieke gerechtigheid. Deze vier beproefde kernwaarden zijn recent opnieuw vastgelegd in ons grondslagenboekje.¹ Leden van onze politieke jongerenorganisatie handelen vanuit deze kernwaarden, hun eigen verantwoordelijkheid én vanuit hun eigen geweten. Daarmee staat het CDJA vanzelfsprekend open voor allen die onze politieke waarden onderschrijven, onafhankelijk van hun persoonlijke geloof-/levensovertuiging.

Veel mensen hebben zorgen over de wereld om hun heen. Deze zorgen omvatten een breed scala; zorgen over de maatschappelijke ontbinding van waarden en normen, de financieel-economische crisis, de achteruitgang van de kwaliteit van onderwijs en de steeds groter wordende wereld zijn slechts enkele thema's die onzekerheid en vertwijfeling oproepen. Het CDJA erkent als christendemocratisch georiënteerde jongerenorganisatie deze zorgen en denkt actief na over toekomstgerichte oplossingen op lange termijn. Met onze inbreng hopen we mensen in onze moederpartij te inspireren, stimuleren en soms zelfs te prikkelen om verder te durven denken dan de waan van de dag.

Centraal in onze politieke benadering staat de uniciteit van ieder mens. Het is onze overtuiging dat iedereen 'eenmalig' is. Dit geeft aan ieder afzonderlijk mens een onvergeloopbare en onvergankelijke waarde. Ieder mens is gelijkwaardig en dient met respect en menselijke waardigheid bejegend te worden. Vanuit deze optiek zoeken wij als christendemocraten de antwoorden op bestaande maatschappelijke problemen niet in systemen, procedures of mechanismes, maar in de unieke gesteldheid van de mens. Dat betekent niet dat maatschappelijke omstandigheden het

leven en de omstandigheid van de mens kunnen vergemakkelijken of verzwaren, maar wel dat ze de kern van de mens in wezen nooit veranderen. Het doel van de politiek is gezamenlijke uitdagingen voor vrijwel alle leden van de gemeenschap te formuleren en hier politiek/-bestuurlijk op te reageren. Als christendemocraten doen wij dit vanuit onze eigen, unieke en telkens actuele politieke filosofie.

In het voorliggende politiek programma hebben we vanuit ons gedachtegoed vijf gezamenlijke uitdagingen voor Nederland geformuleerd. Met een knipoog naar de Bijbel kunnen we ze de vijf politieke 'geboden' van het CDJA noemen. Alle vijf de uitdagingen eindigen met een uitroepteken; ze zijn een enthousiaste uitnodiging aan alle mensen van goede wil om ernaar te handelen en er maatschappelijke consequenties aan te verbinden. Ieder van de vijf 'geboden' behandelen deelthema's. In totaal worden er 18 deelthema's behandeld in dit stuk. Na een korte politiek-filosofische uiteenzetting worden de concrete beleidsrichtingen puntsgewijs aangehaald.

1. STEL DE MENSELIJKE MAAT CENTRAAL!

Gezin - Onderwijs - Zorg

2. WEES EEN RENTMEESTER!

Milieu & Energiebeleid - Verkeer & Infrastructuur - Landbouw & Visserij

3. STA STANDVASTIG IN DE WERELD!

Europa - Buitenlands beleid - Defensie

4. STIMULEER EEN RECHTVAARDIGE OVERHEID!

Bestuur - Veiligheid & Justitie - Grondwet - Asiel & Integratie

5. NEEM HERNIEUWDE VERANTWOORDELIJKHEID!

Rijnlands model - Arbeidsmarkt - Sociale zekerheid - Wonen - Begroting in evenwicht

Stel de Menselijke Maat Centraal!

Politiek Programma CDJA

Niet de markt of staat maar de mens vormt het absolute uitgangspunt van de christendemocratie. Daarmee is de christendemocratie in eerste instantie een politieke filosofie die inzet op immateriële waarden. Gezin, onderwijs en zorg zijn drie van deze belangrijke immateriële waarden die in dit hoofdstuk worden behandeld. Hierbij staat centraal: Stel de menselijke maat centraal!

§ 1. Gezin

Het gezin vormt een belangrijke pijler binnen het christendemocratisch gedachtegoed. Niet voor niets noemen christendemocraten het gezin de 'hoeksteen van de samenleving'. In deze kleine, maar belangrijke eenheid, vinden mensen liefde, geborgenheid, ondersteuning, gezelligheid en geluk. Daarmee is het gezin de kiemcel van de samenleving; waarden, normen en verantwoordelijkheid worden er actief bijgebracht én praktisch toegepast. 'Gezin' moet in deze breed opgevat worden.

Eenoudergezinnen, gebroken gezinnen en gezinnen met ouders van het gelijke geslacht zijn voor het CDJA net zo waardevol als het traditionele gezin en verdienen eenzelfde waardering (door de overheid). Een adequaat gezinsbeleid is zodoende van belang voor de gehele samenleving. Wij zijn ervan overtuigd dat vele actuele problemen, van verloedering tot jeugdoverlast, preventief kunnen worden bestreden door meer nadruk te leggen op het gezin. Het ondersteunen van gezinnen die in moeilijkheden verkeren of nadere hulp bij de opvoeding van kinderen nodig hebben is daarbij van groot belang.

Het CDJA wil het makkelijker maken voor ouders om hun werk en de zorg voor hun kinderen te combineren. Kinderopvang moet beter aan gaan sluiten bij de situatie thuis en de situatie op school. Daarom pleit het CDJA voor kleinschalige, op maat gerichte initiatieven. Daarvoor dient voldoende budget vanuit de overheid beschikbaar te zijn. Ook pleit het CDJA voor flexibele werktijden. Iedere werknemer moet de mogelijkheid krijgen om in overleg met zijn werkgever te komen tot flexibele werktijden.

Mogelijkheden om de combinatie tussen werk en gezin beter te maken, zoals flexibele arbeidstijden en aandacht voor de combinatie van studie en gezin, zijn in Nederland nog te weinig ontgonnen gebied. Al deze zaken zouden sterker vanuit het gezinsperspectief moeten worden benaderd met als doel een balans te vinden tussen gezinsleven, arbeidsleven en

maatschappelijke betrokkenheid. Dit proces is een blijvende opgave voor de gehele samenleving.

Daarbij is het CDJA voorstander van maatschappelijke initiatieven waar ouders gezamenlijk een structuur afspreken voor het opvangen van hun kinderen (de zogenaamde 'peuterspeelzalen') en van grootouders die een rol krijgen toegedicht in de opvang van hun kleinkinderen.

Kortom:

- * Het gezin vormt de kern van de maatschappelijke orde. Voor een toekomstgericht Nederland is een actief en samenhangend gezinsbeleid van groot belang. De verschillende gezinsvormen dienen daarbij gelijkwaardig te worden behandeld.
- * Ouderlijke rechten en plichten hebben voorrang op staatsgericht handelen. Het handelen van de staat dient dan ook te allen tijde ondersteunend van aard te zijn, zoals bij het helpen vinden van een goede balans tussen gezin, werk en samenleving.
- * De staat dient geen fiscaal voorkeursbeleid voor het fulltime werken van beide ouders te voeren.
- * Gezinsbeleid dient structureel door te werken in andere beleidssectoren zoals onderwijs en sociale zaken. Het CDJA wil het makkelijker maken voor ouders om werk en de zorg voor hun kinderen te combineren. Daarbij willen we inzetten op toegankelijke kinderopvang en meer opvangmogelijkheden door flexibele arbeidstijden.
- * Er dient blijvende aandacht te zijn voor ouders die moeilijkheden ondervinden bij het opvoeden van hun kinderen. De overheid heeft in principe hierin een faciliterende rol, onder meer door te zorgen voor laagdrempelige instanties waar ouders terecht kunnen met hun problemen.

§ 2. Onderwijs

Voor het CDJA is onderwijs meer dan investeren in de kenniseconomie. Voor ons is het op de eerste plaats investeren in de vorming van de mens in al zijn facetten. Vanuit christendemocratisch oogpunt is het dan ook betreurenswaardig dat onder invloed van de individualisering steeds minder nadruk wordt gelegd op brede mensvorming. De Amerikaanse denker Irving Babbitt verwoordde het (vertaald naar het Nederlands) als volgt:

“We zijn in gevaar door de kracht van giganten te combineren met het kritisch vermogen van een kind”²

Deze uitspraak uit 1924 is actueler dan ooit. De huidige medische, technologische en economische mogelijkheden stellen ons immers in staat te beschikken over ‘krachten van giganten’. Bij de vorming van deze ‘giganten’, de mensen die met de grootse mogelijkheden van onze tijd werken, wordt er echter nauwelijks aandacht besteed aan brede mensvorming, morele beschaving en algemene mensontwikkeling. De recente problemen in de economie en het ongewenst gebruik van bepaalde technologieën bewijzen het gelijk van deze stelling. Het is daarom van groot belang dat er op alle onderwijsinstellingen meer aandacht wordt besteed aan mensvorming. Het is onwenselijk dat hoogleraren steeds minder bezig zijn met onderwijs en steeds meer met onderzoek naar vaak zeer specifieke onderwerpen, waardoor de mensvorming nog verder op de achtergrond raakt. Wij durven, tegen economische druk in, te staan voor brede mensvorming in het onderwijs!

Bijzonder onderwijs

In het kader van het primaat voor gezinnen staat het CDJA als één blok achter de hard bevochte en historisch gegroeide traditie dat de overheid zowel algemeen als bijzonder onderwijs financiert. Religie is een belangrijke factor die inhoud, betekenis, cultuur en moraal geeft aan onze samenleving. Dit alles kan binnen het bijzonder onderwijs een geëigende plek krijgen. Bovendien geeft bijzonder onderwijs ouders de vrije keuze hun kind naar een school te sturen die aansluit bij de eigen religie/-levensbeschouwing. Het is vanuit die optiek logisch dat de overheid bijzonder onderwijs financiert en voldoende ruimte biedt om binnen het gestelde wettelijke kader invulling te geven aan het onderwijs. Om dit te waarborgen blijft het voor scholen mogelijk ouders en medewerkers te vragen de grondslag van de school te onderschrijven. Bovendien wordt er voorzichtig omgegaan met landelijke uniformering van het onderwijsprogramma, juist omdat deze de eigen ruimte voor scholen inperkt. Vanuit deze optiek zijn we tegen het invoeren van een verplichte landelijke eindtoets op het gebied van taal en rekenen. We vinden het belangrijker de onderwijskwaliteit te verbeteren door betere scholing van docenten en plaatselijke inzet en creativiteit van scholen.

Durf te excelleren

Door de onderwijsingrepen en het voortdurend centraal stellen van de term 'gelijkheid' is in de afgelopen jaren het benutten van de specifieke kwaliteiten van leerlingen in het gedrang gekomen. De vanuit de overheid afgedwongen uniformering heeft ervoor gezorgd dat het curriculum van het VMBO en het gymnasium steeds sterker op elkaar zijn gaan lijken. Daardoor blijven talenten in het onderwijs onbenut. Om het tij te keren roept het CDJA op tot het aanbrengen van een duidelijke scheiding tussen theoretische en praktische opleidingen. De theoretische opleidingen (vanaf VMBO-T tot en met het gymnasium) dienen primair van een hoogstaand intellectueel niveau te zijn. Vanuit daar is er aandacht voor vaardigheden. Op de rest van het VMBO (VMBO-basis tot en met VMBO-gemengd) moet er weer primaire aandacht zijn voor de daar aanwezige praktische en ambachtelijke talenten. De oude ambachtsschool, waar echte vakmensen afstudeerden, moet weer op waarde worden geschat!

Kleinschaligheid centraal

Onder druk van zuiver economische principes zoals schaalvergroting en efficiëntie zijn er in de afgelopen jaren grote samenvoegingen ontstaan. De kwaliteit van onderwijs en het gevoel van geborgenheid zijn in deze onderwijsfabrieken echter verloren gegaan. Juist omdat in het onderwijs vorming van groot belang is, is het CDJA groot voorstander van 'defusering' en het stimuleren van kleinschalig onderwijs.

Studiefinanciering

Het feit dat de overheid via de studiefinanciering bijdraagt aan de studie van jonge mensen is voor christendemocraten logisch. Onderwijs volg je immers niet alleen voor jezelf, maar ook ten bate van de gehele samenleving. Vanuit diezelfde kijk op het onderwijs staat het CDJA tevens achter de genomen maatregel om studenten die meer dan een jaar studievertraging oplopen te beboeten. Deze studenten maken immers gebruik van maatschappelijke gelden zonder er concreet studieresultaat voor te leveren. Uiteraard is dit anders bij een vastgestelde gediagnosticeerde ziekte door een arts. Bovendien zien we graag een uitzondering voor bestuursfuncties bij studentenverenigingen, instellingen van maatschappelijke nut, of politieke functies. Studenten die hier mee bezig zijn voegen een essentiële ervaring toe aan hun leven en verrijken ermee bovendien de samenleving.

Het CDJA heeft grote moeite met het bestraffen van vervolgstudies. Dat na een voltooide studie de directe overheidsbijdrage in de vorm van de studiefinanciering wordt stopgezet is akkoord. Maar de indirecte subsidie, die het lage wettelijk collegetarief mogelijk maakt, moet voor iedereen gehandhaafd blijven. Juist in een kennisland moet doorstuderen worden gestimuleerd en dienen redelijke tarieven te worden gevraagd. Het CDJA is van mening dat er paal aan perk moet worden gesteld aan de wildgroei van studies in het MBO, HBO en WO.

Aangezien er veel studies zijn die onderling minimaal van elkaar verschillen, moeten onderwijsinstellingen op basis van kwaliteit een keuze maken welke van deze studies gefinancierd kunnen blijven. Deze keuze komt mede voort uit de wens in te zetten op meer

brede opleidingen, bijvoorbeeld naar het Amerikaanse model van *Liberal Arts Education*. Dit onderwijsmodel onderwijst de mens in zijn geheel en is bovendien met het oog op een levenlang leren en brede inzetbaarheid op de arbeidsmarkt erg aantrekkelijk.

OV-studentenkaart

Het CDJA wil dat studenten tot maximaal zes jaar gebruik kunnen maken van het OV-reisrecht. Studenten mogen zelf kiezen hoe deze zes jaar worden ingezet. In ons voorstel kan men er bijvoorbeeld al vanaf het MBO gebruik van maken, daarna eventueel nog twee jaar op het HBO om vervolgens de laatste twee jaar zelf te financieren. Wanneer een student na de reguliere vier jaar stopt met studeren wordt de OV-studentenkaart ook stopgezet. Onze keuze het MBO de mogelijkheid te geven gebruik te maken van de OV-studentenkaart (losgekoppeld van de studiefinanciering) komt voort uit het feit dat de huidige constructie enigszins oneerlijk is. Een student die in Rotterdam woont hoeft voor zijn HBO-studie vaak minder ver te reizen dan een MBO-student uit bijvoorbeeld Drenthe. Het is niet te verkopen dat de één wel een OV-studentenkaart krijgt en de ander niet.

Kortom:

- * Het CDJA zal altijd blijven staan voor de vrijheid van onderwijs en de prominente plek van ouders bij de opvoeding en vorming van hun kinderen. De eis tot onderschrijven van de schoolgrondslagen blijft gehandhaafd.
- * De landelijke overheid dient terughoudend te zijn met het invoeren van uniformerende maatregelen die de ruimte van scholen beperken. Het CDJA is vanuit die optiek tegenstander van verplichte landelijke eindtoetsen.
- * Mensvorming dient in het Nederlandse curriculum in alle onderwijslagen en niveaus meer aandacht te krijgen.
- * Er dient een duidelijkere scheiding tussen theoretisch en ambachtelijk/-praktisch onderwijs te komen: benut de specifieke kwaliteiten van iedere leerling!
- * Het CDJA heeft een grote voorkeur voor de menselijke maat en dus kleinere scholen die primair gericht zijn op de student. Persoonlijke aandacht is in het onderwijs van essentieel belang!
- * De studiefinanciering bij de eerste studie moet worden gehandhaafd; net als het lage wettelijke collegetarief bij vervolgstudies. Studenten krijgen al vanaf het MBO de mogelijkheid om maximaal zes jaar van de OV-studentenkaart gebruik te maken.

- * Het CDJA is binnen de context van de basisbeurs voor de langstudeerboete, maar wil dat studenten die een medische indicatie hebben of een bestuurlijke functie bij onder andere een studentenvereniging of politieke partij vervullen worden vrijgesteld.
- * Er dient een einde te komen aan de wildgroei van opleidingen op zowel MBO, HBO als WO die onderling sterk overeenkomen. Hier ligt een belangrijke rol bij de onderwijsinstelling zelf.
- * Het is van belang dat het praktisch gerichte mbo, en in mindere mate het hbo, een goede aansluiting bij het werkveld vinden en houden. Door deze combinatie van leren en werken (dual leren) wil het CDJA het praktische onderwijs toekomstbestendig houden.

§ 3. Zorg

Mensen die ziek zijn of leven met een handicap verdienen de solidariteit van de gemeenschap. Ongeacht de financiële, sociale of lichamelijke status heeft ieder mens recht op goede zorg. De verantwoordelijkheid van de politiek ligt in het zorgstelsel zoals we dat in Nederland kennen en waar we trots op mogen zijn dit te behouden. Door de demografische ontwikkeling, toegenomen verstrekking van medicijnen en geavanceerde doch uiterst kostbare technieken, staan de uitgaven van de zorg onder grote druk. Om de zorg betaalbaar te houden moet eenieder zijn verantwoordelijkheid nemen. Waar mogelijk moet men voorkomen ziek te worden (preventie). Wordt iemand ziek en heeft hij eenvoudige hulp en/of zorg nodig, dan mag er eerst een beroep worden gedaan op familie en vrienden. Wordt de situatie ernstiger en komt iemand er zonder ondersteuning niet meer uit of is er geen ondersteuning in de directe omgeving beschikbaar, dan zorgt de staat voor een uitstekende en toegankelijke gezondheidszorg waar men op kan vertrouwen.

Preventie

Voorkomen is beter dan genezen. Uit diverse onderzoeken blijkt dat het stimuleren van een gezonde levensstijl en het in een vroeg stadium bijsturen van ongezond gedrag gezondheidswinst en daarmee dus lagere zorgkosten oplevert. Het CDJA pleit nadrukkelijk voor een preventieve inzet richting ongezond gedrag zoals roken, overgewicht en overmatig alcohol-/drugsgebruik. Wanneer hier proactief op wordt ingezet worden de kosten voor de zorg beperkt en, veel belangrijker, blijven mensen langer gezond. Hogere accijnzen op zowel alcohol als tabak kunnen daarbij preventief werken.

Meer subsidiariteit in de zorg

Subsidiariteit, het op dat niveau waar de taak het best gedragen kan worden neerleggen van verantwoordelijkheden, zou ook in de zorg meer nadrukkelijk naar voren moeten komen. De

afgelopen jaren is er teveel van de (ver)zorgtaken uit handen van mensen genomen. Daardoor is er een grote institutionalisering van de zorg ontstaan, met navenante kosten. Juist vanuit christendemocratisch perspectief moet er geijverd worden naar meer zorg in eigen kring. De overheid heeft daarbij een aanvullende, faciliterende taak. Het motto moet dus veel meer zijn: Nadruk op gezamenlijke verantwoordelijkheid en redzaamheid. Met dit principe kan wettelijk worden geanticipeerd. Denk aan de lokaal uitgevoerde WMO (Wet Maatschappelijk Ondersteuning) en de belangrijke taak die mantelzorgers op zich nemen. Het CDJA roept werkgevers daarbij op om meer ruimhartig te zijn voor diegene die zorgverlof willen opnemen om zelf de extra zorg aan

hun ouders, kinderen of partner te geven. De overheid zou aan deze vormen van zorgverlof meer nadrukkelijk steun moeten verlenen.

Financiering van de zorg

Naast een toegenomen subsidiariteit, waardoor mensen zelf meer de verzorging van hun geliefden in de hand nemen, moet er ook bezuinigd worden in de gezondheidszorg. Het CDJA is van mening dat er in het basispakket (Zorgverzekeringswet) nog bezuinigingen zijn te behalen, zoals het schrappen van de rollator. Deze voorziening kan prima door de gebruikers zelf worden betaald. Ook naar andere voorzieningen in het basispakket moet kritisch worden gekeken. Wat is wel en wat is niet primaire zorg die door de gehele maatschappij collectief moet worden opgebracht? Het CDJA geeft de voorkeur aan een kritische benadering van de voorzieningen in het verzekerde pakket boven het verhogen van eigen risico's. Om een financiële overbelasting te voorkomen moet de overheid in ieder geval de optelsom van zorgpremies aan een inkomensafhankelijk maximum binden. Alleen zo kunnen gezinnen met kinderen en minima worden beschermd tegen onverantwoord hoge zorgkosten. In de meer langdurige zorg (Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten) is het van belang uitsluitend zaken onder te brengen die echt horen bij langdurige ziekten van een zekere ernst. Zaken als woonvoorzieningen, dagbestedingprogramma's, abortussen en meer van dergelijke vergoedingen horen niet via deze regeling te worden gefinancierd.

Het CDJA is van mening dat meer complexe zorg door professionals moet worden ingekocht om te voorkomen dat hulpbehoevenden het slachtoffer worden van misbruik of aan het einde van hun persoonsgebonden budget nog een stukje maand over hebben. Een keuzesysteem in de vorm van zorgvouchers is een beter alternatief.

Ook de zorgsector zelf zal zijn verantwoordelijkheid moeten nemen om de kosten te beperken. Het is van groot belang dat zorgverleners in alle sectoren betrokken zijn bij de verdeling van de middelen en zich bewust zijn van de kosten van hun handelen. Het sturen van zorgverlening

en het beperken van kosten lukt immers alleen als er voldoende draagvlak is binnen de sector zelf.

Het is van belang dat de overheid in overleg met de beroepsgroep (het KNMG en andere beroepsverenigingen) kaders afspreekt voor het medisch handelen. Samen dienen zij te bepalen welke zorg wij als maatschappij kunnen dragen en wat reële kosten zijn in de zorg voor onze zieken. Keuzes over bepaalde dure behandelingen (bijvoorbeeld voor bepaalde cytostatica, antistollingsmedicatie en vele andere nieuwe therapieën) zijn in de spreekkamer moeilijk te maken. In het kader van weldoen vanuit de Wet op de Geneeskundige Behandelingsovereenkomst (WGBO) kan een arts of zorgverlener op basis van kosten een patiënt een passende behandeling niet weigeren. Door nieuwe wettelijke kadering op te stellen worden duidelijke grenzen gesteld aan het medisch handelen. Hierbinnen kan de arts of zorgverlener zijn beleid met de patiënt afstemmen, zonder hierbij de WGBO te overtreden. Dit is van belang om de zorg ook in de toekomst betaalbaar te houden in Nederland.

Het CDJA stelt nadrukkelijk dat de kosten van de zorg moeten worden teruggebracht. Hierbij moet de focus met name liggen op kwaliteitsverbetering. Kwalitatief betere zorg is uiteindelijk goedkopere zorg. Initiatieven uit het maatschappelijk middenveld die ontstaan op het gebied van kwaliteitsverbetering dienen ondersteund te worden. Het principe “kijk en vergelijk” kan een grote rol spelen in deze kwaliteitsverbetering. In de gereguleerde marktwerking kan bij de inkoop van de zorg meer nadruk gelegd worden op de kwaliteit van de ingekochte zorg. Instellingen die een goede kwaliteit zorg leveren tegen een laag tarief dienen de voorkeur te krijgen van de verzekeraar. Wel moet er worden gelet op het feit dat verdere marktwerking in de zorg ook de salariëring aan de markt overlaat. Dit levert een spanningsveld op met de balkenendenorm in de (semi-) publieke sector. Het CDJA is van mening dat de balkenendenorm in de zorg moet gelden. Prudentie met verdere marktwerking is dus vereist.

Personeelstekorten

Het CDJA is van mening dat werken in de zorg een prachtig en verantwoordelijk beroep is. Om maatwerk te kunnen blijven leveren is voldoende instroom van goed en gekwalificeerd personeel noodzakelijk. Om de sector aantrekkelijk te houden is het van belang dat administratieve handelingen door zorgverleners tot een minimum worden beperkt en dat er oog is voor de zware werkdruk in de sector. Voorts dient er maatschappelijke waardering te zijn voor beroepen in de gezondheidszorg, wat ook tot uiting mag komen in de salarissen van bijvoorbeeld verzorgenden en alfa-hulpverleners.

Medische Ethiek

Recent heeft het CDJA een uitvoerig raadsstuk over Medische Ethiek aangenomen. Het CDJA staat voor menselijke waardigheid en acht het leven vanaf conceptie tot de natuurlijke dood beschermwaardig. Voor het CDJA maakt het niet uit of de mens ziek, zwak, hulpbehoevend of weerloos is. Alle mensen zijn waardevol.

Er is bij ons geen ruimte voor 'nutsdenken' omtrent het menselijk bestaan. Voor de volledige visie van het CDJA verwijzen wij u naar het raadsstuk voor de meer uitgewerkte standpunten.³

Kortom:

- * Preventie heeft grote mogelijkheden om de gezondheid van mensen langer goed te houden en als zodanig minder gebruik te maken van de diverse zorgvoorzieningen. Hogere accijnzen op producten waarvan vaststaat dat ze significant ongezond zijn behoren daarbij tot de mogelijkheden.
- * Subsidiariteit en zorg voor elkaar moet weer meer nadrukkelijk centraal worden gesteld in de Nederlandse gezondheidszorg. De zorg is nu teveel geïstitutioniseerd, met navenante kosten.
- * Mantelzorg moet actief worden ondersteund en de mogelijkheid tot zorgverlof moet worden uitgebreid.
- * Het basispakket moet worden beperkt tot de daadwerkelijke basiszorg. Verdere verhoging van de eigen bijdrage moet zoveel mogelijk worden voorkomen.
- * De AWBZ (Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten) wordt beperkt tot langdurige ziekten van een bepaalde ernst. Tal van voorzieningen die niet aan deze criteria voldoen worden er niet meer ondergebracht om de AWBZ betaalbaar te houden.
- * Het CDJA is voor een keuzesysteem in de vorm van zorgvouchers als alternatief voor het persoonsgebonden budget. Meer complexe zorg moet door de professionals worden ingekocht om misbruik van hulpbehoevenden te voorkomen.
- * Zorgverleners worden meer betrokken bij de verdeling van de zorgbudgetten, waarbij budgetbeheersing een centraal thema is.
- * Zorgverleners worden meer betrokken bij de verdeling van de zorgbudgetten, waarbij budgetbeheersing een centraal thema is. De overheid biedt in overleg met de beroepsgroep de kaders voor medisch handelen in geval van hoge kosten.
- * Het CDJA acht het noodzakelijk dat kosten van de zorg in de hand worden gehouden. Goede zorg is goedkopere zorg. Dit zou de eerste focus moeten zijn. Initiatieven die dit principe ondersteunen, dienen gestimuleerd te worden.

---

³ Zie voor het complete raadsstuk:

<http://cdja.nl/wp-content/uploads/2013/03/Raadsstukmedischeethieknajaar2011def-1.pdf>

- * De discussie budgetbeheersing versus marktwerking dient niet de boventoon te voeren in de discussie over zorgkosten.
- * Voldoende en goed geschoold personeel dreigt in de zorg een probleem te worden. De maatschappelijke waardering voor verzorgenden die in de zorg werkzaam zijn dient dan ook op een passende manier terug te komen in de scholing en arbeidsvoorwaarden.
- * Het CDJA staat voor menselijke waardigheid en acht het leven vanaf conceptie tot de natuurlijke dood beschermwaardig. Voor nutsdenken rondom het menselijk leven is geen ruimte.

Wees een rentmeester!

Politiek Programma CDJA

Een verantwoorde omgang met de gehele schepping zit in het DNA van de christendemocratie. Het gegeven leven heeft grote waarde en staat niet alleen ten dienste van de mens. Het is de taak van ieder van ons om bewust met de natuur om te gaan, waarbij de diverse belangen (economisch, ecologisch, sociaal-maatschappelijk, etc.) op een verantwoorde wijze met elkaar in verband worden gebracht.

§ 1. Milieu & Energiebeleid

Het beschermen van het milieu is ingegeven door het besef dat de mens de aarde heeft gekregen en die zo goed mogelijk dient door te geven aan de volgende generaties. Rentmeesterschap noemen we dat met een typisch christendemocratische term. Door deze diepe betrokkenheid bij de schepping worden we ons bewust van de natuurlijke grenzen van de menselijke ontwikkeling en de noodzaak hier maatschappelijk, economisch en bestuurlijk op in te spelen.

Verbruiker bewustmaken

Het CDJA wil actief inzetten op de bewuste verbruikers. Het zijn burgers en bedrijven die door het huidige verbruikgedrag de milieuproblematiek veroorzaken. Een werkelijk effectieve oplossing voor de actuele problemen is het inzetten op bewustwording van het consumptie- en productiegedrag. Het is onze overtuiging dat de overheid de oplossingen niet volledig kan aandragen. Minstens zo belangrijk is het de vervuiler te bereiken, hem bewust te maken en vervolgens een hernieuwde handelswijze te laten aannemen. In dit geheel is het maatschappelijk middenveld van vitaal belang.

De Groene Coöperatie

Om ook in eigen land duurzaamheid te bevorderen zou het goed zijn wanneer er een Groene Coöperatie wordt opgezet. Dit is een samenwerkingsverband tussen de overheid, het bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld waarbij allen naar draagkracht en vervuilingsgraad geld inleggen en meebesturen. Met de bijeengebrachte gelden worden milieuinnovaties en verbeteringen gestimuleerd bij zowel particulieren als bedrijven. Via deze constructie, die op een effectieve wijze markt, overheid en samenleving bij elkaar brengt, kan er op basis van vertrouwen én harde prestatieafspraken duurzame milieuwinst worden behaald.

Europese samenwerking

Om een adequaat antwoord te geven op de grote klimatologische uitdagingen is een natieoverstijgende aanpak noodzakelijk. Vanuit die optiek is het van belang om periodiek

overleg te voeren over het thema duurzaamheid op Europees niveau. Pas op grotere schaal kunnen immers werkelijk effecten worden bereikt in milieuverbetering. Daarbij dient geen symboolpolitiek te worden gevoerd maar moeten effectieve en krachtige maatregelen worden afgesproken.

Energiebeleid

De Europese Unie heeft in 2009 een richtlijn uitgevaardigd met daarin opgenomen een per lidstaat afhankelijk percentage van energie die hernieuwbaar dient te zijn. Voor Nederland is dit streefpercentage vastgesteld op 14% in 2020. Het CDJA roept op om inspanningen te leveren om tenminste deze norm te halen en de progressie per lidstaat jaarlijks te

monitoren. Daarbij dient de wijze waarop energie wordt opgewekt een zaak van de nationale regering te blijven en niet door Europa te worden voorgeschreven.

Wel dient Europa netwerkkoppelingen tussen lidstaten aan te jagen. Dit ook om de onafhankelijkheid van de Europese Unie van externe landen wat betreft energiebehoeften te vergroten. Bij het behalen van de gestelde doelen dient er aandacht te zijn voor de rol van marktwerking op het gebied van energie die verdere verduurzaming kan stimuleren. Blijvende aandacht moet er eveneens zijn voor het wetenschappelijk onderzoek naar nieuwe en efficiëntere energiebronnen op internationaal niveau. Tenslotte dient het christendemocratische principe van gespreide verantwoordelijkheid actief te worden toegepast. Zo biedt lokale energieopwekking ook in Nederland grote mogelijkheden. Burgers kunnen een beroep doen op de Groene Coöperatie om dit soort lokale plannen te realiseren.

De helft van de Europese energie is afkomstig van buiten de Europese Unie, voornamelijk uit het Midden-Oosten en Rusland. Voor het sluiten van energiedeals zijn vooral bilaterale contacten zeer belangrijk. De EU als geheel speelt hierin echter slechts een beperkte rol. Daardoor komt het regelmatig voor dat verschillende EU-lidstaten in onderhandelingen tegen elkaar worden uitgespeeld. Het zou wenselijk zijn als EU-lidstaten meer samen optrekken bij het sluiten van energiedeals met derde landen.

Kortom:

- * Het primaire motief van het CDJA om het milieu te beschermen is gelegen in de overtuiging dat de aarde ons gegeven is en dat we deze verantwoord moeten doorgeven aan de volgende generaties; rentmeesterschap in actie!
- * Zet in op een bewuste verbruiker en stimuleer meer duurzame levenskeuzes. Alleen wanneer burgers en bedrijven milieubewuster handelen is echte duurzaamheidswinst te bereiken. De oplossing ligt niet alleen bij de overheid; het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid met een belangrijke rol voor de samenleving.
- * Stimuleer de oprichting van een Groene Coöperatie waar overheid, bedrijfsleven en maatschappelijk middenveld geld inleggen, actief meebesturen en waar milieu-innovaties en verbeteringen worden gestimuleerd en medegefinancierd.
- * Zet in op een periodiek overleg waarin de landen op het Europese continent gezamenlijk inzetten op effectieve en krachtige maatregelen voor vergroening van het milieu.
- * Nederland moet zich inzetten om tenminste 14% hernieuwbare energie in 2020 op te wekken. Daarbij is onderzoek naar duurzame energiebronnen van groot belang. Tegelijkertijd dient de energieonafhankelijkheid van Nederland en andere Europese lidstaten van externe partners te worden vergroot.
- * EU-lidstaten moeten nauwer gaan samenwerken bij het aangaan van energie- en grondstoffendeals met landen buiten de Europese Unie.
- * Er moet aandacht blijven voor de rol die marktwerking bij de verduurzaming van de energiesector kan spelen, waarbij gespreide verantwoordelijkheid belangrijk is. Biedt lokale verbanden en gemeenschappen de mogelijkheid zelf energie op te wekken. De voorgestelde Groene Coöperatie kan daarbij een stimulerende rol spelen.

§ 2. Vervoer & Infrastructuur

Christendemocratische kernwaarden en infrastructuur

De christendemocratische kernwaarden van het CDJA vormen de basis voor onze standpunten. Wat de rol is van deze kernwaarden op het gebied van infrastructuur willen wij in onderstaande uitleggen.

We beginnen met de kernwaarde *rentmeesterschap*. Het CDJA ziet rentmeesterschap als het creëren van een duurzame leefomgeving zodat we de aarde door kunnen geven aan volgende

generaties. Bij duurzaamheid en infrastructuur denken wij aan minder, schoner en slimmer vervoer, waaronder minder files, de aanpak van CO₂ uitstoot van lucht- en scheepvaart en het stimuleren van het gebruik van elektrische auto's. Verder vinden wij het gebruik van duurzame materialen en energie bij de bouw en het onderhoud van infrastructuur van belang.

Bij *gespreide verantwoordelijkheid* gaat het om de rolverdeling tussen overheden, personen en de markt. Vanuit christendemocratisch perspectief gezien levert iedereen een bijdrage aan de maatschappij. Afhankelijk van het onderwerp verschilt die rolverdeling. Bij infrastructuur zien wij een grote verantwoordelijkheid voor de overheid. We zien goede infrastructuur als één van de kerntaken van de overheid waarbij veiligheid, duurzaamheid en toegankelijkheid prioriteit hebben.

Publieke gerechtigheid (ook wel rechtvaardigheid) houdt in dat goede daden beloond, en slechte daden proportioneel bestraft worden. Bij actieve deelname in het verkeer houden we rekening met elkaar. Asociaal gedrag moet worden aangepakt. Het CDJA is tegen spitsheffing maar voor het belonen van spitsmijding.

Bij *solidariteit* gaat het om infrastructuur die bijdraagt aan de bereikbaarheid en toegankelijkheid voor heel Nederland. Wij vinden het belangrijk dat de samenleving respectvol omgaat met personeel werkzaam binnen en gebruikers van infrastructuur. Het CDJA vindt toegankelijk openbaar vervoer essentieel.

Openbaar vervoer

Het Nederlandse spoornetwerk is op dit moment het drukst bereden spoornet van de wereld. Om het functioneren in de toekomst te blijven waarborgen is een efficiënte en duidelijke organisatie nodig waar oog voor de gebruiker centraal staat. Het railnetwerk levert ons veel voordeel maar het moet beter. Om het Nederlandse spoornetwerk te verbeteren wil het CDJA werken aan een duurzaam, innovatief, toegankelijk en efficiënt ingericht openbaar vervoer. Ook de capaciteit op het spoor moet worden uitgebreid. De huidige drukte is onwenselijk, omdat deze de aantrekkingskracht van het openbaar vervoer als duurzaam en snel alternatief teniet doet. Bij het uitbreiden van capaciteit zijn betaalbaarheid en betrouwbaarheid erg belangrijk. Er moet verder gewerkt worden aan een minder eenzijdig gebruik van het OV. Vertraging en uitval van treinen moet maximaal worden tegengegaan. Tot slot wil het CDJA dat internationale en landelijke bestemmingen goed bereikbaar zijn per spoor. Hiervoor kunnen bijvoorbeeld verbindingen naar België en Duitsland worden gereactiveerd. Het CDJA is voorstander van snelbussen mits het op een verantwoorde manier wordt geregeld.

Autogebruik

Elke dag gebruiken miljoenen mensen de auto om bij hun werk te komen. Ons wegennetwerk levert veel economische voordelen op. Tegelijkertijd zien we dat auto's een flinke bijdrage leveren aan de CO₂-uitstoot, en daarmee het opwarmen van de aarde, daarnaast brengt het

ook gezondheidsrisico's mee. Het CDJA is van mening dat de overheid verduurzaming op de weg moet stimuleren, daarin verwachten wij een belangrijke bijdrage van het bedrijfsleven. Files zijn zowel slecht voor de economie als voor het milieu. Files moeten daarom zoveel mogelijk voorkomen worden door uitbreiding (extra asfalt, bij voorkeur duurzaam materiaal) en beter benutten (bevorderen van spitsmijding en doorstroming, bijvoorbeeld slimme technologieën toepassen) van de capaciteit.

Fietsen

Fietsen is een belangrijk onderdeel van de Nederlandse identiteit. Naast dat fietsen de beste manier is om te verplaatsen is fietsen goedkoop en draagt het bij aan gezondheid, integratie en de economie (minder files en meer export). Veilige fietspaden zijn belangrijk. Fietspaden moeten goed verlicht zijn, gevaar van auto's en scooters moet worden vermeden. Fietsers verdienen voorrang en tolerantie maar moeten zich daarbij wel aan de regels houden en rekening houden met voetgangers(gebieden). Verder zijn wij van mening dat iedereen zijn fiets goed moet kunnen stallen, zowel thuis als op bestemming, dit wordt op lokaal niveau bepaald. Het tegengaan van fietsdiefstal is hierbij een belangrijk uitgangspunt.

Luchtvaart

Nederland heeft altijd een belangrijke hub/mainportfunctie in Europa vervuld met Schiphol. Dit heeft ons veel werkgelegenheid en handel opgeleverd. Deze positie willen we graag behouden, maar tegelijkertijd loopt de luchthaven tegen haar eigen (fysieke) grenzen aan. Oplossingen zullen altijd in overleg met de omgeving gevonden moeten worden. Het CDJA ziet een al mogelijke oplossing het uitbreiden van Lelystad airport en andere regionale vliegvelden, zodat vliegbewegingen (en daarmee milieubelasting) beter gespreid worden. Om de aantrekkelijkheid van Schiphol te behouden is het CDJA een voorstander van het stimuleren van een duurzame ontwikkeling: Met het oog op onze aarde en de volgende generaties is het van belang om te innoveren. Investerings in schone brandstoffen, opwekking van duurzame energie zullen leiden tot veel besparingen en een schoner milieu. Het is belangrijk dat de Nederlandse luchthavens hun concurrentiepositie behouden, voor korte vliegbewegingen moeten kleinere Nederlandse luchthavens met Schiphol mogen concurreren.

Goederenvervoer/handel

Nederland transportland heeft een goede infrastructuur nodig voor haar handelspositie. Of we nu kijken naar de handel via zeehavens, binnenvaart, per spoor, weg of lucht, bij allemaal is het in economisch belang dat de verschillende vormen van infrastructuur goed en efficiënt ingericht zijn.

Wegtransport

Het transport over de weg is een levensaders van onze economie. Wel draagt wegvervoer in grote mate bij aan vervuiling, en gebeuren er in de grote verkeersdrukte veel ongelukken. Het CDJA wil innovatie van vervoersmiddelen en spreiding van weggebruik stimuleren om de

veiligheid te verbeteren en de sector schoner te maken. Door het invoeren van elektrische voertuigen en moderne veiligheidssystemen kan veel overlast worden opgelost, ook moeten transportvoertuigen zoveel mogelijk de spits vermijden.

Scheepvaart

Het familiebedrijf is de ruggengraat van de scheepvaartsector. De overheid moet volgens het CDJA bij regelgeving rekening houden met de effecten op het familiebedrijf, dit betekent dat er gekeken wordt naar minimale regelgeving die niet belemmerd maar wel stimuleert om duurzamer te gaan werken. Het CDJA vindt de binnenvaart van groot belang voor een handelsland als Nederland, om deze vorm van transport concurrerend te houden moeten verbeteringen in de infrastructuur aangebracht worden. Denk aan verdieping en verbreding van kanalen en verbetering van de sluizen en bruggen.

Goederenvervoer per spoor

Het goederenvervoer per spoor concentreert zich verder op centraal aangewezen corridors, waarbij er maatregelen worden genomen om de overlast voor omwonenden te beperken. Sterke internationale samenwerking met onze buurlanden is noodzakelijk om overlast bij de grens(gebieden) te beperken en bevordert de handel met het Europese binnenland.

Kortom:

- * Het CDJA wil de reizigerscapaciteit op het Nederlandse spoornetwerk vergroten om de drukte het hoofd te bieden en de toegankelijkheid te waarborgen.
- * Er moet meer geïnvesteerd worden in regionale en internationale spoorverbindingen, zodat ook de regio profiteert en grensgebieden beter met elkaar verbonden worden.
- * De CO₂-uitstoot in het wegvervoer moet worden teruggebracht naar 0% door in te zetten op onder andere elektrische auto's, ook moet het wegennet zelf slimmer en duurzamer.
- * De overheid investeert meer in slimme verkeerstechnologieën in samenwerking met het bedrijfsleven.
- * Zowel binnen het wegvervoer als het openbaar vervoer wil het CDJA betere spreiding van de verkeersdruk. Het CDJA wil daarom spitsmijden zowel voor privé als zakelijk reizen belonen.
- * De overheid draagt zorg voor goede fietspaden en -voorzieningen naar lokale behoeften.

- * Het CDJA wil voor korte vluchten de regelgeving wijzigen zodat regionale luchthavens Schiphol kunnen ontlasten. Intercontinentale vluchten blijven aan Schiphol toebedeeld.
- * Er worden internationale afspraken gemaakt over de verduurzaming van de luchtvaartsector.
- * Het CDJA zet in op extra maatregelen langs spoorlijnen in de regio om overlast van met name goederenvervoer tegen te gaan.

§ 3. Landbouw & Visserij

Het CDJA is trots op de Nederlandse ondernemers in de agrarische sector, tuinbouw en visserij. In een zeer dichtgeregelde sector met vele beperkingen en moeilijkheden proberen zij door hard werken en innovatiegericht handelen er het beste van te maken. Daarbij is het van belang de regeldruk niet verder te laten oplopen en meer vertrouwen te stellen in agrarische (familie)bedrijven.

Bescherm agrariërs tegen overmatige marktwerking

Een te forse marktwerking in de agrarische sector is een onwenselijke 'race to the bottom'. Wil de agrarische sector op een maatschappelijk verantwoorde wijze overleven dan zal de gehele Nederlandse samenleving daar aan moeten bijdragen. Dat betekent concreet dat de boer een eerlijke prijs krijgt voor zijn product. Om dit te bereiken dient onder andere de marktwerking tussen leveranciers van

levensmiddelen te worden gestimuleerd. Nu komt het te vaak voor dat het verschil tussen de kostprijs van een product en de prijs van datzelfde product in de supermarkt te klein is. Een betere balans moet worden nagestreefd om de agrarische sector verantwoord te laten voortbestaan in Nederland.

Boeren en natuur horen bij elkaar

Ten onrechte wordt door diverse partijen een tegenstelling gecreëerd tussen agrariërs enerzijds en de belangen van de natuur anderzijds. Het CDJA is ervan overtuigd dat natuurbeheer door particulieren en het maatschappelijk middenveld en zeker ook door boeren kan worden gedaan. Natuurbeheer is niet alleen een taak van de overheid of hieraan gerelateerde instellingen. Het CDJA pleit daarom voor een lokaalgerichte aanpak van natuur waar boeren zichtbaar in participeren.

Jonge agrariërs

Boeren zijn de dragers van het platteland. Steeds minder jongeren hebben er de afgelopen decennia voor gekozen om agrariër te worden. Dit terwijl landbouw een belangrijke post op de exportbalans van Nederland is en de toekomst van het platteland in de handen van de boeren ligt. De komende jaren gaat de inkomenssteun voor veel boeren fors omlaag, door wijzigingen in het verdeelsysteem en verlaging van het budget.

Om jonge boeren de kans te geven een duurzaam en toekomstbestendig bedrijf te starten of over te nemen, hebben zij steun nodig. Daarom pleit het CDJA voor een investeringsregeling voor jonge boeren, om in de eerste jaren na de financieel zware bedrijfsovername toch verbeteringen en innovaties toe te kunnen passen op hun bedrijf.

Landbouw en innovatie liggen in elkaars verlengde

Onder het kabinet-Rutte I is het ministerie van Landbouw en Visserij samengevoegd met het ministerie van Economische Zaken en is er tevens meer aandacht gekomen voor innovatie. Het CDJA is voorstander van een sterke koppeling tussen deze drie beleidsterreinen en is overtuigd dat juist in innovatie de kracht van de Nederlandse visserij, land- en tuinbouw schuilt. Daarom moet er door het kabinet ingezet worden op samenwerking tussen overheid, boer (ondernemer) en burger om het afval van de een, de winst van de ander te maken. Alleen zo realiseren wij een circulaire economie.

Pak zaken Europees aan

Veel van de landbouwbudgetten worden door de Europese Unie beheerd. Aan de bureaucratische en weinig toekomstgerichte EU-aanpak richting landbouw en visserij moet veel veranderen. Uitzicht hierop is er met CAP 2013, een grote herziening van het gemeenschappelijk Europees landbouwbeleid (Common Agricultural Policy, CAP) in 2013. Speciale aandacht moet er zijn voor startende boeren die het vaak bijzonder lastig hebben. Verder moet men in plaats van het schuiven met grote subsidiebedragen inzetten op een structurele Europese aanpak van de bestaande problemen in de landbouw en visserij. Wanneer slechts op nationaal niveau wordt ingezet op de bestrijding van megastallen, de beperking van grote bedrijfsmatige structuren en het handhaven van diverse quota's zijn de Nederlandse agrarische ondernemers en vissers de pineut. Zij moeten dan met allerlei nationale beperkingen opboksen tegen Europese partners die door hun regering veel vrijer worden gelaten. Het is dus van belang EU-brede regels te stellen én te handhaven. Gelijke monniken, gelijke kappen!

Duurzame visserij

Het CDJA staat voor een duurzame visserij waar door middel van betere technieken natuurwinst behaald kan worden. Daarbij moeten de belangen van vissers niet per definitie onderschikt worden gemaakt aan die van andere zaken. Bovendien geldt ook hier dat er op Europees niveau adequate afspraken moeten worden gemaakt die breed moeten worden nageleefd.

Kortom:

- * Bescherm melkveehouders tegen overmatige marktwerking en zorg voor een eerlijke prijs. Dit kan onder andere door marktwerking juist te stimuleren onder de leveranciers van levensmiddelen.
- * Boeren kunnen bij uitstek bijdragen aan een op lokaal niveau gericht natuurbeheer.
- * Zorg ervoor dat jonge boeren kunnen innoveren en concurreren door steun vanuit het plattelandsontwikkelingsplan.
- * Het CDJA staat voor een duurzame agrarische sector waarbij innovatie in de landbouw, tuinbouw en natuurbeheer bij elkaar komen.
- * Alleen via structurele wijzigingen op Europees niveau kan een duurzame collectieve landbouwsector ontstaan. De herziening van het gemeenschappelijk Europees landbouwbeleid in 2013 biedt daarvoor goede kansen. Voor alle landen moeten dezelfde regels gelden om echte milieuwinst te behalen en oneerlijke concurrentie te voorkomen. Speciale aandacht moet er daarbij zijn voor startende agrarische ondernemers.
- * Sta voor een duurzame visserij en handhaaf gestelde Europese eisen in alle lidstaten.

Sta standvastig in de wereld!

Politiek Programma CDJA

Bij het aantreden van het tweede kabinet Drees in 1952 kwamen er maar liefst twee bewindspersonen op het departement van Buitenlandse Zaken: de partijloze Johan Willem Beyen en de KVP'er Joseph Luns, die zich alleen in het buitenland minister van Buitenlandse Zaken mocht noemen. Twee heren aan het hoofd van één departement - Luns wist het wel te verdedigen: een klein land had nu eenmaal heel veel buitenland. Een uitspraak die nog altijd waar is. Zo heeft Nederland veel van haar belangen in het buitenland en zijn we als handelende natie gebaat bij een stabiele situatie in de wereld om ons heen. In dit hoofdstuk van het politiek programma behandelen we Europa, buitenlands beleid en onze defensiemacht onder het motto 'sta standvastig in de wereld!'

§ 1. Europa

De christendemocraten stonden aan de basis van de Europese gemeenschap van vrede, vrijheid en democratie. Eenheid in verscheidenheid vormt daarbij nog altijd de wijze waarop we de Europese samenwerking mogen beleven. De Europese Unie is daarbij meer dan een organisatorisch bolwerk vanuit Brussel. Het is een waardevol instrument om als lidstaten te groeien en bloeien in een globaliserende wereld. Ondanks deze positieve benadering van de Europese gedachten en idealen mogen we de ogen niet sluiten voor de weeffouten in de huidige structuur van de Europese Unie.

Subsidiariteit

Een belangrijke insteek in de christendemocratische omgang met Europa vormt het principe van subsidiariteit. Daarin staat het dragen van verantwoordelijkheid op een zo laag mogelijk niveau centraal. Pas wanneer de verantwoordelijkheid lokaal, regionaal of nationaal niet meer gedragen kan worden moet er worden opgeschaald. Vanuit die grondtoon is voor het functioneren van de Europese Unie het zoeken naar een balans van verantwoordelijkheden van cruciaal belang. Diverse beleidsterreinen kunnen het beste op Europees niveau gedragen worden en daar het meest effectief tot hun recht komen. Een van de belangrijkste doelen van de Europese Unie is derhalve het handhaven van vrede en welvaart. Voor dat laatste is een interne markt met heldere en stabiele regels van groot belang. Het is één van de eerste pijlers waarop Europese samenwerking is gefundeerd. Hieraan blijven werken, met aandacht voor een solide economisch-monetair beleid (Stabiliteit- en Groeipact) en een op elkaar afgestemde arbeidsmarkt, is van groot belang. Andere belangrijke zaken waarin Europa een belangrijke rol speelt zijn in dit politiek programma reeds aangehaald.

Functioneren van de Europese Unie

Vaak lijkt het alsof mensen positief gestemd zijn over Europa in het algemeen, maar kritisch over het functioneren van de Europese Unie. Aan het instituut Europese Unie worden al snel woorden zoals stroperig en bureaucratisch gekoppeld. Dit gevoel wordt versterkt door diverse wetten vanuit de Europese Unie waar het nut en de noodzaak (veelal onterecht) niet van wordt ingezien. Kritisch blijven kijken naar welke regels de Europese Unie afvaardigt vanuit

de optiek van het subsidiariteitsprincipe blijft van groot belang om het vertrouwen van burgers te behouden. Soms betekent dit ook dat vanuit het subsidiariteitsprincipe met name sterker moet worden ingezet op actie vanuit de Europese Unie. Zo is het handhaven van een stabiel monetair beleid één van de kerntaken van de EU. Hierin zijn goede stappen ondernomen om de economische crisis tegen te gaan. Wel zullen stevige economische hervormingen en het handhaven van Europese wetgeving altijd een voorwaarde blijven voor het functioneren van de EMU. Naast de kerntakendiscussie is ook de democratische legitimatie van de Unie van belang. De gekozen Europese parlementsleden hebben sinds het Verdrag van Lissabon een sterkere positie binnen het Europese politieke bestel verworven en het proces van codecisie is nu op vrijwel alle beleidsterreinen van toepassing. Tegelijkertijd zijn het vaak de ministers van de lidstaten die het belang van de specifieke lidstaat in Europa behartigen terwijl de Europese Parlementsleden primair vanuit het Europese perspectief en hun Europese fractie denken. Aangezien de Europese Unie een unie van natiestaten is (en de meeste inwoners dat ook de juiste organisatievorm vinden) valt er wat voor te zeggen om de rol van de nationale parlementen binnen het Europese besluitvormingsproces te versterken. Hiertoe zijn al enige aanstellen gemaakt in de vorm van de zogenaamde 'gele kaart' ter waarschuwing en een 'rode kaart' ter afkeuring die parlementen van lidstaten aan Brussel kunnen afgeven.

Ken de grenzen

De Europese Unie is begonnen als samenwerkingsverband tussen België, Luxemburg, Frankrijk, Italië, West-Duitsland en Nederland. Gedurende de afgelopen decennia is het aantal lidstaten steeds verder uitgebreid. Het CDJA roept de Europese Unie op haar grenzen te kennen bij de toelating van nieuwe leden. Dat is een lijn die de christendemocratie al jaren inzet. Lidstaten moeten economisch, humanitair en wat betreft overheidsorganisatie klaar zijn voor toelating, hetgeen ook is vastgelegd in de Kopenhagen-criteria. Deze criteria vormen de basis van de besluitvorming over nieuwe uitbreidingen. In het geval van Turkije lijkt lidmaatschap om die reden nog ver weg aangezien.

Op een groot aantal gebieden wordt binnen de toetredingsonderhandelingen geen vooruitgang wordt geboekt. Turkije wenst zelfs een andere lidstaat van de EU, Cyprus, niet te erkennen. Bovendien kan met betrekking tot Turkije worden afgevraagd of de cultureel-historische verschillen niet te groot zijn. Vanuit die optiek is het CDJA voorstander van een intensivering van het nabuurschapsbeleid waardoor economische banden aangehaald kunnen worden met buurlanden van de EU zonder dat een lidmaatschap in het vooruitzicht. Dat is een interessante optie voor economisch belangrijke landen als Turkije en Rusland.

Europa als mondiale entiteit

Niet alleen voor interne samenwerking maar ook met betrekking tot het buitenlands beleid is Europa van groot belang. Buitenlands beleid zal altijd een sterke connectie met de soevereiniteit van lidstaten blijven houden, maar de positie van Nederland in de wereld kan absoluut worden versterkt door samenwerking in Europa. De mondialisering en opkomst van landen zoals China en India vergen nu eenmaal dat westerse landen sterker met elkaar samenwerken om overeind te blijven staan en een vuist te kunnen blijven maken op het internationale toneel. Zo is het gebruikmaken van de collectieve kracht van Europa in de wereld van groot belang bij handhaving en verder vergroten van de economische slagkracht, duurzaamheidsagenda en humanitaire belangen over de gehele wereld. Via gemeenschappelijke vertegenwoordiging bij internationale organisaties gerelateerd aan handel en economische zaken, en door de verdere ontwikkeling van de Europese buitenlandse dienst EDEO, creëert de Europese Unie één gezicht naar buiten en kan er effectief en efficiënt worden opgetreden op het internationale toneel.

Kortom:

- * Het CDJA heeft een positieve houding richting de Europese Unie: het is een instrument voor het creëren en behouden van veiligheid, welvaart en democratische waarden in een steeds meer globaliserende wereld.
- * Subsidiariteit dient centraal te blijven staan in het functioneren van de Europese Unie. Zaken dienen op lokaal, regionaal of nationaal niveau geregeld te worden zolang ze daar het beste georganiseerd kunnen worden.
- * Een adequaat monetair/-economisch beleid blijft een van de belangrijkste pilaren van de Europese samenwerking.
- * Om de eurozone toekomstbestendig te maken is controle en toezicht op banken en begrotingsregels noodzakelijk op Europees niveau. Het CDJA streeft naar verdere monetaire discipline maar wil de invulling van economische en begrotingszaken op het niveau van de lidstaten houden.

- * De (waargenomen) Brusselse bureaucratie en het democratische tekort van de EU vragen om een adequate aanpak. De positie van het Europese parlement dient verder te worden versterkt en daarnaast moet de rol van de nationale parlementen duidelijker worden. Aangezien hiervoor (opnieuw) verdragswijzigingen nodig zijn is op dit gebied grote zorgvuldigheid geboden.
- * Ken de grenzen van de Europese Unie. Landen moeten op diverse gebieden zoals uitgewerkt in de Kopenhagen-criteria daadwerkelijk klaar zijn voor toetreding. Toetreding van Turkije lijkt daarom ver weg. Wel dient het Europese nabuurschapsbeleid versterkt te worden. Hierdoor kunnen veel wederzijdse voordelen van samenwerking ook zonder toetreding van een buurland gerealiseerd worden.
- * Om op een mondiaal niveau te kunnen blijven participeren op politiek, economisch, ecologisch, veiligheid- en humanitair gebied is Europa effectief en van belang voor Nederland.

§ 2. Buitenlands beleid

Traditioneel speelt Nederland een actieve rol op het internationale toneel. Ondanks onze kleine geografische omvang wordt de actieve inbreng van Nederland gewaardeerd door bondgenoten wereldwijd. De christendemocratie staat voor een actief buitenlands beleid, bevorderend voor de rechtsstatelijkheid en mensenrechten wereldwijd.

Trans-Atlantische samenwerking

De diepgaande samenwerking met de Verenigde Staten van Amerika dient onverkort te worden voortgezet. Amerika deelt met Europa en dus ook met Nederland diverse gedeelde westerse waarden en normen. Vanuit die gezamenlijkheid kunnen beide elkaar versterken in de mondiale politiek, zowel economisch, militair als humanitair. Door de afhoudende houding van Europa draait de VS echter steeds meer richting de Grote Oceaan. Het CDJA is warm voorstander van de NAVO als samenwerkingsvehikel tussen de Trans-Atlantische en Europese landen: samen sterk in de wereld geldt zeker ook in deze onrustige tijden! Het is daarom curieus dat de VS het overgrote deel van de NAVO-gelden bij elkaar brengt. Een verhoging van de bijdrage van de Europese partners (en dus ook Nederland!) is wenselijk.

Mensenrechten centraal

In haar buitenlands beleid dient Nederland de universele mensenrechten centraal te stellen. Juist vanuit christendemocratische visie, waarin ieder mens als waardevol wordt gezien, dient deze dimensie in het diplomatieke verkeer niet te worden vergeten. Hetzelfde geldt voor het benadrukken van 'mensenplichten' wereldwijd. Immers; geen rechten zonder plichten.

De ontwikkelingen in het Midden-Oosten ('Arabische lente') moeten kritisch worden gevolgd. Zeker nu niet evident is dat de mensenrechten verbeteren en vaak zelfs verslechteren. In het kader van de mensenrechten dient Nederland steun te geven aan de vrijheid van meningsuiting, onder andere door het beschermen van internetvrijheid.

Arabisch-Israëliisch conflict

Vanwege de bijzondere band met het joodse volk zijn er velen binnen de christendemocratie warm aanhanger van de Israëlische staat. Er komen echter ook in het CDJA/CDA steeds meer mensen die een gevoel van sympathie en betrokkenheid ontwikkelen met het Palestijnse volk: oud-premier Van Agt mag daarbij als meest prominent worden aangemerkt. Het CDJA staat zo neutraal mogelijk in deze discussie en is ervan overtuigd dat er actief moet worden gestreefd naar een vreedzame oplossing. Vrede kan in onze optiek het beste worden bereikt via een voor beide partijen acceptabele tweestatenoplossing. In de weg daarnaartoe dienen beide partijen zich actief te houden aan respect en waardering voor de universele rechten van de mens. Misstappen van beide kanten moeten door Nederland scherp veroordeeld worden. Ook hier geldt: gelijke monniken, gelijke kappen.

Zet in op handel

Binnen een samenhangend en geïntegreerd buitenlandsbeleid krijgt ook de handel haar juiste plek. Nederland leeft van internationale handel en relaties en goede economische contacten met vrijwel alle landen ter wereld. Bijzonder effectief zijn daarbij de vele bezoeken die de Koninklijke Familie aan diverse landen brengt; met in haar kielzog vele ondernemers die grote opdrachten binnenhalen en op die manier bijdragen aan de Nederlandse economie. Bovendien kan er via goede handelscontacten worden bijgedragen aan ontwikkelingssamenwerking in diverse regio's. Daarbij is het van belang in mondiaal verband eerlijke afspraken te maken zodat economische ontwikkeling en handel aanvaardbaar verlopen. Vanuit die optiek is het CDJA voorstander van het voortzetten van de WTO (World Trade Organisation) en de zogenaamde Doha-onderhandelingen.

Ontwikkelingshulp

Bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking met als argument dat we de begroting in evenwicht moeten brengen vindt het CDJA onaanvaardbaar. Daarom zijn we voorstander van de 0,7%-norm van het BNP wat betreft de hoogte van ontwikkelingssamenwerking. Een westers land met onze welvaart en luxueuze mogelijkheden moet het ethisch niet willen om onze problemen af te wentelen op de armste mensen ter wereld! Het feit dat onze economie hapert kan geen reden zijn om te bezuinigen op mensen die onder het bestaansminimum leven. Bovenstaande neemt niet weg dat we altijd kritisch zullen kijken naar de uitvoer en de potentiële mogelijkheden van de ontwikkelingsgelden. Onder geen beding mag ontwikkelingsgeld gebruikt worden voor oneigenlijke doeleinden. Humanitaire hulp is het enige doel van dit geld.

Op het moment dat blijkt dat een land of organisatie met het verstrekte geld andere dingen doet dan waarvoor het is bedoeld, dient de Nederlandse overheid sancties te treffen en hard op te treden.

Eindigheid van grondstoffen

Het is evident dat de aarde ons niet tot in lengte van jaren zal kunnen blijven voorzien van energiebronnen en andere grondstoffen. Om chaos en tekorten te voorkomen en invulling te geven aan het begrip rentmeesterschap is het van het grootste belang dat er tijdig wordt geanticipeerd op de genoemde eindigheid van grondstoffen. De Nederlandse staat dient zich er, zelfstandig alsook in breder verband, hard voor te maken dat er een tijdige en ordelijke transitie plaatsvindt van een verbruikende naar een circulaire economie.

Kortom:

- * De diepgaande relatie met de Trans-Atlantische partners blijft gehandhaafd in NAVO-verband. Om de positie van Nederland ten opzichte van de VS te versterken draagt Nederland in de toekomst meer bij aan de NAVO.
- * Mensenrechten moeten centraal staan in het buitenlands beleid van Nederland. Tevens hechten wij eraan om ook de plichten van de mens een nadrukkelijke plaats te geven
- * In het Arabisch-Israëliësch conflict draagt Nederland actief bij aan vrede via een tweestatenoplossing. Schending van mensenrechten vanuit beide partijen worden consequent veroordeeld.
- * Handel en het beschermen van economische belangen in het buitenland blijft een speerpunt van het Nederlandse buitenlandse beleid. Daarbij wordt handel ook aangewend als efficiënte optie voor ontwikkelingshulp. De WTO en de zogenaamde Doha-onderhandelingen spelen daarbij een belangrijke rol.
- * Op ontwikkelingshulp wordt niet bezuinigd gezien het belang van deze uitgaven voor mensen uit de derde wereld. Uiteraard blijven we wel altijd streven naar efficiëntere besteding van het geld én naar participatie door private/particuliere partijen. De 0,7%-norm BNP blijft bestaan.
- * Het CDJA zet in op een ordelijke transitie van een verbruikende naar een circulaire economie met aandacht voor een duurzame grondstoffenpolitiek.

§ 3. Defensie

Het CDJA is voorstander van een krachtige krijgsmacht die effectief kan optreden en bijdraagt aan het bevorderen van de vrede overal ter wereld. De recente missies van Nederland hebben

aangetoond dat we sterk zijn in een efficiënte symbiose tussen militaire en civiele ontwikkelingen. Dit wordt in de wereld zelfs getypeerd als de 'Dutch Approach'.

Geen bezuinigingen meer

De afgelopen jaren is er voortdurend bezuinigd op defensie en zijn er grote verminderingen doorgevoerd in het aantal manschappen en materiaal. Naast aantasting van de militaire slagkracht heeft dit ook gezorgd voor afname van de binnenlandse werkgelegenheid. Het CDJA heeft zich verzet tegen de recente bezuinigingen op het defensieapparaat en wil juist een slag maken naar investeringen in defensie zodat de gestelde NAVO-norm weer wordt gehaald. Dit is van belang om de Nederlandse defensie klaar te maken voor de grote uitdagingen van de toekomst, zoals een cyberwar. Nog meer bezuinigen gaat ten koste van de moderniseringsslag van ons leger, wat geen recht doet aan het belangrijke werk dat er wordt verricht. Bovendien vermindert bezuinigen de economische voordelen die defensie oplevert.

JSF & drones

De slagkracht van de Nederlandse Luchtmacht wordt versterkt door de aanschaf van de zogenaamde Joint Strike Fighters (JSF). De huidige F16-vliegtuigen zijn immers aan vervanging toe en uit diverse onderzoeken is de JSF de beste en meest waardige vervanger gebleken. Deze principe-uitspraak betekent echter niet dat de JSF tegen iedere prijs moet worden aangeschaft. Zo kan het aantal vliegtuigen bij het bestellen worden verminderd wanneer de prijs per toestel te zeer oploopt. Uit een recent onderzoek is echter gebleken dat het stoppen met het JSF-project meer geld kost dan dat het oplevert.

Naast de aandacht voor de JSF is het van belang om ook andere materiële vernieuwingen in het oog te houden. Zo heeft het CDJA zich uitgesproken voor de aanschaf van drones (onbemande vliegtuigjes) voor het uitvoeren van precisieaanvallen. Gebruik van deze middelen moet zijn ingebed in het internationale recht.

Minder officieren, meer manschappen

De afgelopen jaren is er bij defensie een situatie ontstaan waarbij er een relatieve oververtegenwoordiging van de hogere rangen ten opzichte van de actieve manschappen is ontstaan. Inmiddels is er beleid ingezet om deze verhoudingen meer met elkaar in balans te brengen. Dit is goed en dient krachtig ondersteund te worden.

Soeverein in samenwerking

De inzet van de krijgsmacht is uiteindelijk een soevereine beslissing van ieder land op zich. Het is de overtuiging van het CDJA dat dit zo dient te blijven. Dit principe sluit nadere samenwerking met omliggende partners echter niet uit. Recent heeft België een voorstel gedaan om op defensiegebied meer met Nederland samen te werken om zo efficiencywinst en meer slagkracht te ontwikkelen. Dergelijke ontwikkelingen juicht het CDJA toe.

Actief verantwoordelijkheid nemen

Met een klein defensieapparaat kunnen vanzelfsprekend niet alle verzoeken van partners/-bondgenoten geaccepteerd worden. Bovendien moet overbelasting worden voorkomen. Het is dan ook zaak dat de politiek nadrukkelijk keuzes durft te maken welke missies worden vervuld en welke niet. Internationale stabiliteit, veiligheid en humanitair belang zouden bij het maken van deze keuze centraal moeten staan. Wanneer defensie een missie krijgt toegewezen zou ze van de politiek een ruim mandaat moeten krijgen om deze missie adequaat te vervullen. In de ogen van het CDJA was dit bij bijvoorbeeld de 'politie-trainingsmissie' in Uruzgan te weinig het geval.

Kortom:

- * Het CDJA wil geen verdere bezuinigingen op defensie maar wil juist investeren om de gestelde NAVO-normen weer te halen.
- * Het CDJA is voor de aanschaf van de JSF, maar wil wel adequaat monitoren hoe de kosten/baten zich ontwikkelen. Drones worden aangeschaft met inachtneming van de gewenste ontwikkeling van het internationaal krijgsrecht.
- * Een betere verdeling tussen officieren en manschappen is van groot belang van defensie.
- * De soevereiniteit van de Nederlandse regering om uiteindelijk te beslissen over de inzet van de krijgsmacht dient gehandhaafd te blijven. Wel kunnen er voor efficiëntie en toename van de slagkracht samenwerkingsverbanden worden aangegaan.
- * Nederland dient binnen de draagkracht van het defensieapparaat verantwoordelijkheid te nemen voor vrede en veiligheid in de wereld. De militairen die op missie gaan dienen ruime bevoegdheden te hebben om hun taak adequaat uit te voeren.

Stimuleer een rechtvaardige overheid!

Politiek Programma CDJA

Het CDJA staat voor een rechtvaardige overheid. Een rechtvaardige overheid is echter geen grote overheid, meestal niet zelfs. Een rechtvaardige overheid creëert ruimte voor burgers en maatschappelijke verbanden om initiatieven te nemen en kijkt niet alleen naar de meerderheid, maar behartigt ook de belangen van minderheden. De rechtvaardige overheid zorgt voor een transparant functionerend openbaar bestuur, een krachtig veiligheidsbeleid en een verantwoord asiel-/integratiebeleid.

§ 1. Bestuur

Kleine, activerende overheid

Sinds de jaren zestig zien we in Nederland een overheid opkomen die op alle terreinen van de maatschappij zeggenschap wil uitoefenen en daarmee steeds meer invloed verwerft in ons dagelijks leven. Dit proces zorgt voor het verzwakken van de civil society en ondermijnt bovendien particuliere en spontane actie. Mensen gaan er als vanzelfsprekend van uit dat de overheid een bepaald probleem wel aanpakt. Hierdoor zijn steeds meer mensen gericht op de overheid, die bij ieder probleem of verlangen in actie moet komen en een oplossing dient te vinden die iedereen tevreden stelt, zonder al teveel kosten en inspanning. Dat is een droombeeld.

Het CDJA is tegen een grote overheid, met name omdat dan het reële gevaar bestaat dat de overheid zó machtig en ongrijpbaar wordt dat maatschappelijke initiatieven nauwelijks meer de mogelijkheid hebben om daar tegenin te gaan en een eigen weg te kiezen. Wij stellen het subsidiariteitsbeginsel en de soevereiniteit in eigen kring centraal

in ons politieke handelen. Vanuit deze principes heeft de kring van de overheid haar absolute grenzen en beperkingen en dient ze zoveel mogelijk aan lagere maatschappelijke niveaus over te laten. Een overheid die over deze grenzen heen probeert te regeren, is gedoemd te mislukken. Problemen en onvolkomenheden in de maatschappij moeten zoveel mogelijk worden aangepakt door praktische, persoonlijke en lokale inzet en kennis. Pas wanneer deze ontoereikend blijken, dient de overheid in actie te komen!

Geen kortetermijndenken

Zoals Winston Churchill reeds aanhaalde: “Democratie is de ergste manier van regeren, op alle andere die al geprobeerd zijn na”. In deze enigszins ironische woorden van de Britse oud-premier klinken de problemen die democratie met zich meebrengt duidelijk door. Ondanks de grote waardering die het CDJA vanzelfsprekend heeft voor de democratie en de rechtsstaat mogen we niet onze ogen sluiten voor het feit dat ook democratie de neiging heeft tot enkele ‘fouten’, zoals dat met ieder systeem het geval is. Zo neigen democratieën vaak naar kortetermijnbeleid omdat er na enkele jaren opnieuw verkiezingen zijn. Gekozen volksvertegenwoordigers willen dan graag wat “overleggen” met de kiezers. Hierdoor is het moeilijk om tot goed en consistent beleid te komen, ook omdat kortetermijnbeleid grote schade kan aanrichten in de maatschappij, economie en jurisdictie. Mede hierdoor ontstaat er in een democratie de neiging kwantiteit boven kwaliteit te verkiezen. Dat levert een potentieel gevaar tot verplattung en verlaging van de kwaliteit van het bestuur en de politiek op. Vanuit het perspectief van zorgvuldigheid is het CDJA tegen verkleining van de Kamers. Ook zou de afschaffing van de Eerste Kamer geenszins moeten worden overwogen, juist omdat de Eerste Kamer een staatsrechtelijk hoeder van consistent beleid is.

Dit bleek in 2012 nog uit het wegstemmen van de initiatiefwet voorafgaande bedwelmig bij Rituele Slacht, een wet ingegeven door de actualiteiten en met te weinig oog voor de Grondwet en traditie. Vanuit eenzelfde optiek zouden ook de positie van de Koningin in de formatie en regering moeten worden verdedigd. Tenslotte staat de christendemocratie voor ware volksvertegenwoordigers met gezag en vertrouwen. Instrumenten zoals een referendum en de gekozen burgemeester/minister-president moeten met grote zorgvuldigheid worden bejegend. Zij lijken niet de oplossing om burgers beter te betrekken bij de politiek en meer vertrouwen in de overheid te kweken.

Tegen populisme

Populisme vermaakt politici tot doorgeefluik van de bevolking waardoor het landsbestuur achter modetrends en maatschappelijke grillen aanloopt. Daardoor krijgt de ‘onderbuik’ van de maatschappij een prominentere plek dan het hart en het hoofd. Volgens het CDJA zou het beter zijn als het parlement oprecht probeert zijn vertegenwoordigende functie te vervullen, maar wel met een eigen en objectieve oordeelsbevoegdheid. Politici moeten soms, om het algemeen belang te dienen en datgene te doen dat goed is, tegen de meerderheid van de bevolking in kunnen gaan.

Kortom:

- * Het CDJA stelt subsidiariteit en soevereiniteit in eigen kring centraal. Wij streven daarom naar een kleine overheid die ruimte biedt aan maatschappelijke initiatieven.
- * Vanuit de subsidiariteitsleer willen we dat bij de aanpak van maatschappelijke problemen de praktische, persoonlijke en lokale inzet en kennis meer centraal komt te staan.

- * Het CDJA is tegen verkleining van de Kamers. We pleiten voor het handhaven van de Eerste Kamer en een actieve rol van het staatshoofd in formatie en regering.
- * Het CDJA staat kritisch tegenover directe vormen van democratie als een referendum, gekozen burgemeester en de gekozen minister-president.
- * Vanuit onze christendemocratische waarden verzetten we ons tegen populisme en kortetermijndenken in de politiek en staan we voor het durven nemen van moeilijke maar noodzakelijke beslissingen.

§ 2. Veiligheid & Justitie

Het beschermen van lijf en goederen van de burgers is een kerntaak van de overheid. Op deze kerntaak wordt de afgelopen jaren door de politiek steeds forser ingezet, wat onder andere tot uitdrukking komt in een Minister voor Veiligheid & Justitie. Daarbij valt het op dat er een verschil is tussen de feitelijk vastgestelde criminaliteit en het zogenaamde 'veiligheidsgevoel'. Het is een onmiskenbare maatschappelijke tendens dat burgers zich steeds minder veilig en op hun gemak voelen in de Nederlandse samenleving. Het gevoel van onbehagen neemt toe.

Politie

Met de centralisatie van de politie, zoals recent unaniem door de Tweede Kamer besloten, is er serieuze hoop dat de communicatie tussen de diverse politieregio's in Nederland wordt versterkt en de inzet van de politie meer op elkaar wordt afgestemd. Ook in de ICT, organisatiestructuur en bedrijfsvoering van de politie kan met deze beleidslijn meer winst worden gehaald. Op deze manier kunnen meer middelen worden vrijgemaakt voor de daadwerkelijk actie van agenten op straat.

Ondanks deze centralisatie hoopt het CDJA wel dat er voor de burgemeester en gemeenteraad ook op lokaal niveau voldoende mogelijkheden blijven bestaan om prioriteiten te stellen die zijn afgestemd op de eigen omgeving en door de burgers in dorpen en steden wordt beleefd. Vaak is er zoveel aandacht voor de overstijgende problematiek dat de lokale politiek te weinig invloed kan uitoefenen op prioriteiten en specifieke problemen per stad of gemeente. Te denken valt hierbij aan een gerichte lokale aanpak richting winkeldiefstal, zuipketen, hangjongeren, verkeersproblematiek en andere lokale problemen zoals ze in diverse Nederlandse gemeenten voorkomen.

Gezien de vele belangrijke prioriteiten die de politie heeft zou de politiek ook een discussie moeten durven voeren over de omvang van het takenpakket van de politie in verhouding met de financiële middelen en het personeelsbestand. Teveel taken worden nu op het bordje van de politie neergelegd zonder bijbehorende middelen. Er wordt ten onrechte verwacht dat de politie alles kan aanpakken. Dat is echter weinig reëel. Er dienen vanuit de politiek dan ook meer adequate prioriteiten te worden gesteld. Tenslotte is het CDJA voorstander van meer intensieve internationale samenwerking richting grensoverstijgende problematiek zoals diefstal door terugkerende arbeidsmigranten uit Oost-Europa, drugsrunners in Limburg en andere vormen van criminaliteit over de grenzen heen.

Justitie

Ondanks dat er in de samenleving vaak een ander beeld over bestaat blijkt Nederland een van de strengst straffende landen van Europa. Bovendien lijkt de empirische relatie tussen de strafmaat en de mate van recidive in de wetenschappelijke literatuur zeer ambigu.

De pakkans en snelheid van een berechting lijken veel afschrikwekkender voor (aanstaande) criminelen. Vanuit deze optiek, meer zeker ook omdat we van mening zijn dat de rechter iedere zaak op zijn merites moet kunnen beoordelen, wijst het CDJA minimumstraffen in het Nederlandse rechtssysteem af. Verder vindt het CDJA dat taakstraffen voor lichtere misdrijven en zeker ook voor jeugdigen gehandhaafd dienen te blijven als gepaste straf. Hetzelfde geldt voor de Terbeschikkingstelling (TBS), een effectief instrument om daders met een gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke stoornis van geestvermogen te behandelen en perspectief te bieden op genezing en terugkeer. Daarbij dient prudentie om de maatschappij te beschermen absoluut in acht te worden genomen. Het is onaanvaardbaar dat de samenleving aan grote risico's wordt blootgesteld. Voor zogenaamde 'draaideurcriminelen' steunt het CDJA speciale behandelprogramma's. In dergelijke programma's wordt strenger straffen en effectieve behandelingen gecombineerd om de maatschappij te beschermen en verdere herhaling te voorkomen.

De afgelopen jaren is, onder andere door Europese regelgeving, de positie van slachtoffers in het strafproces aanzienlijk versterkt. Het CDJA is van mening dat slachtofferemancipatie nooit ten koste mag gaan van een eerlijk proces voor de verdachte en dient op geen enkele wijze afbreuk te doen aan een zorgvuldige beoordeling van de strafzaak. Het CDJA steunt daarom de poging van het kabinet Rutte om de positie van slachtoffers verder te versterken niet. De positie van het slachtoffer lijkt afdoende verankerd en een verdere versterking doet mogelijk afbreuk aan een zorgvuldig en objectief strafproces voor de verdachte. Het CDJA pleit wel voor meer intensieve slachtofferhulp gedurende rechtszaken.

Privacy

Het CDJA vraagt aandacht voor het beschermen van de privacy van burgers in de Nederlandse samenleving. Deze immateriële waarde staat steeds meer onder druk. Ook het CDA steunt vaak wetgeving die de privacy van burgers fors inperkt en te weinig waarborgen biedt tegen de vele ingrepen in het persoonlijke leven van de burger. Het CDJA is van mening dat alleen bij een redelijk vermoeden van een strafbaar feit inbreuk mag worden gemaakt op de privacy van burgers. Proportionaliteit is het kernwoord wanneer het gaat over privacy en de vraag of daar inbreuk op mag worden gemaakt.

Kortom:

- * Bij de ingezette centralisatie van de Nederlandse politie moet er voldoende aandacht blijven voor een lokale aanpak. Lokale politiek heeft immers het beste inzicht in de lokale problematiek.
- * De politiek moet nadrukkelijk prioriteiten durven stellen met betrekking tot de inzet van politiecapaciteit.
- * Samenwerking met andere landen in de bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit is van groot belang en dient krachtig ondersteund te worden.
- * Het CDJA is tegenstander van het invoeren van minimumstraffen. Wij staan voor de vrijheid van rechters om afhankelijk per zaak en omstandigheid te straffen.
- * Taakstraffen voor lichtere misdrijven dienen gehandhaafd te blijven.
- * De TBS dient gehandhaafd te blijven om daders met een gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke stoornis van geestvermogen te behandelen en een perspectief op genezing en terugkeer te bieden. Risico's voor de samenleving dienen daarbij stevig beperkt te worden.
- * Het CDJA steunt speciale programma's voor draaideurcriminelen, gericht op zowel stevig straffen als effectieve behandeling.
- * De positie van slachtoffers dient niet in strafzaken maar daaromheen versterkt te worden door bijvoorbeeld betere nazorg tijdens en na het proces.
- * Privacy is een kernpunt voor het CDJA. Wetgeving die privacy wil beperken moet met grote voorzichtigheid worden benaderd. Proportionaliteit moet daarbij voortdurend centraal staan.

§ 3. Grondwet

Het CDJA staat kritisch tegenover recente gerechtelijke uitspraken waarin het lijkt alsof er een ordening wordt aangebracht in de diversie grondrechten die iedere Nederlander heeft. Dit is onwenselijk omdat de wetgevende macht over deze ordening geen uitspraak heeft gedaan. Alle bepalingen in de grondwet zijn derhalve even kostbaar en waardevol. Daarbij maakt het CDJA zich zorgen over de omgang met de vrijheid van meningsuiting, die steeds vaker wordt vertaald als een vrijbrief tot discrimineren, kwetsen en kleineren van andere mensen en groepen. De verantwoordelijke omgang met de vrijheid die ons is gegeven blijkt steeds meer naar de achtergrond te worden geschoven ten koste van plat vrijheidsgebruik.

Kortom:

- * Het CDJA vindt dat het niet aan de politiek is om een ordening aan te brengen in grondrechten. Het is aan de rechter om in individuele gevallen een belangenafweging te maken.
- * Zorgen heeft het CDJA over de toenemende platte omgang met de vrijheid van meningsuiting, waarin steeds meer een vrijbrief tot discrimineren, kwetsen en kleineren van mensen en groepen wordt gelezen.

§ 4. Asiel & Integratie

Zowel asiel als integratie zijn grote maatschappelijke opgaven voor de toekomst van Nederland. Asielbeleid gaat vooral over de vraag wie er in onze samenleving een plek krijgt om hier zijn/haar toekomst op te bouwen. Vervolgens dient door hen die hier worden toegelaten adequate integratie plaats te vinden. Dat gebeurt vooral in verenigingen, scholen en het arbeidsleven. Meedoen vergt vaak aanpassing en wederzijds begrip. Helaas blijkt in de afgelopen jaren te weinig actieve integratie te zijn opgetreden. Eerder is er sprake van segregatie, waarbij groepen zich terugtrekken in de eigen omgeving en niet openstaan voor een nadere ontmoeting. Hierdoor ontstaat er vervreemding en wantrouwen richting elkaar. De oplossing is niet met de beschuldigende vinger te wijzen, maar proberen elkaar actief op te zoeken.

Kenniswerkers & Asielbeleid

Het is voor de toekomst van Nederland essentieel kenniswerkers te verwelkomen wanneer ze een positieve bijdrage leveren aan de Nederlandse samenleving en Nederlandse economie. Hiervoor is het belangrijk dat er duidelijkheid is met betrekking tot regels voor kenniswerkers. Naast deze voor Nederland gunstige economische politiek moet Nederland tevens haar humanitaire verantwoordelijkheid nemen. Vanuit het Evangelie krijgen we mee dat we de

vreemdeling moeten behandelen als onszelf. Binnengekomen asielzoekers verdienen daarom een eerlijke, transparante en vlugge asielprocedure én humane behandeling in de diverse asielzoekerscentra. Met name richting minderjarige asielzoekers dient Nederland clement te zijn. Onderzoeken door de IND naar de afkomst van vluchtelingen dient humaner en netter gedaan te worden. Kinderen mogen niet urenlang door de IND ondervraagd worden. Daarnaast is het van belang volop aandacht te besteden aan de opvang van politieke/-humanitaire vluchtelingen wereldwijd. Deze opvang dient primair plaats te vinden in de regio waar het betreffende conflict heerst, waarbij rijkere landen wanneer nodig hun verantwoordelijkheid nemen in het dragen van de kosten. Vanuit deze optiek zou Nederland delen van de huidige asiel-/integratiegelden aan de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de VN moeten doneren. Zo kan humanitaire opvang dichtbij de brandhaard worden geleverd, wat efficiënter en beter is voor alle partijen.

Verwerp symptoombestrijding

Sinds 2002 staat het thema Asiel & Integratie vrijwel permanent op de politieke agenda van Nederland. Ook het CDA heeft haar zorgen over de mislukte integratie en toename van niet-westerse asielzoekers in Nederland naar voren gebracht. Helaas zijn relatief veel gastarbeiders tot in de vierde generatie oververtegenwoordigd in de werkeloosheidscijfers, misdaadstatistieken en sociale uitkeringen. Ook komt er vaker antisemitisme en haat tegen vrouwen en homo's voor. Bij het aanpakken van deze problemen wil het CDJA niet focussen op symptomen en symptoombestrijding. Het is in Nederland tijd om een nieuwe fase in te gaan als het gaat om de omgang met integratie en asielbeleid. Een fase waarin de problemen genoeglijk bekend en uitgebuit zijn, maar waar het nu tijd is voor meer fundamentele oplossingen. De knelpunten met betrekking tot integratie liggen juist vaak in de sociale omgeving die de achtergrond vormt voor het ontstaan van problemen. Het leren van de cultuur en taal, inbedding in onze samenleving en wanneer nodig stevig ingrijpen bij ontsporing zijn daarbij belangrijke bouwstenen ter preventie.

Leer de cultuur & taal

Bij de integratiecursus dienen mensen in aanraking te komen met de in Nederland dominante cultuur en gebruiken. Nederland is een pluriforme samenleving waarin man en vrouw gelijkwaardig zijn. Om deze Nederlandse cultuur met elkaar te kunnen beleven is een diepe kennis van de Nederlandse taal nodig. Communicatie is de sleutel tot en een basisvoorwaarde voor integratie. Bijdrage in de kosten gaat naar rato en vermogen. Het CDJA stelt betaling voor via een sociale terugbetaalconstructie. Wel stellen we enkele eisen, onder andere dat cursussen met een voldoende moeten worden afgesloten.

Inbedding in sociale omgeving; stevig ingrijpen bij ontsporing

Jongeren van allochtone afkomst kunnen vaak grote moeilijkheden ervaren in de Nederlandse maatschappij. Enerzijds voelen ze zich Nederlander en aangetrokken tot de hier geldende waarden en normen, anderzijds komen ze uit een gezin waar de vaak strengere variant van de cultuur van het land van herkomst centraal staat. In dergelijke situaties raken jongeren in een gevaarlijke spagaat. Om zich hieruit te redden ontstaat er vaak een 'doorslaan' naar radicalisme en fundamentalisme. Het is dan ook van groot belang deze jongeren volop te betrekken in de Nederlandse maatschappij en ze daar oprecht welkom te heten. Jongeren van allochtone afkomst dienen via scholing, verenigingen en stage/-werk actief in de Nederlandse maatschappij te worden opgenomen. Wanneer desondanks toch een ontsporing dreigt en jongeren steeds meer fundamentalistische tendensen vertonen, dient dit actief te worden signaleerd door de omgeving en moet de politie actie ondernemen.

Kortom:

- * Het is voor de toekomst van Nederland essentieel kenniswerkers te verwelkomen als ze een positieve bijdrage leveren aan de Nederlandse samenleving en Nederlandse economie.
- * Vluchtelingen voor oorlog, onderdrukking of vervolging dienen primair in de omgeving van de brandhaard te worden opgevangen door buurlanden en de VN. Nederland betaalt hiervoor een bijdrage om dit belangrijke humanitaire werk mogelijk te maken.
- * Asielzoekers in Nederland hebben recht op een snelle en adequate asielprocedure. De IND dient humaan onderzoek te verrichten naar de afkomst van vluchtelingen. Kinderen mogen niet urenlang ondervraagd worden. De gehele asielprocedure (aanvraag, beroep, hoger beroep) zou niet langer moeten duren dan 12 maanden.
- * Het is tijd voor een nieuwe benadering wanneer er wordt gepraat over asiel en integratie. De christendemocratie werkt niet meer mee aan populisme en platte symptoombestrijding.
- * Het leren van de Nederlandse taal en cultuur is van groot belang om volop mee te doen in onze samenleving. Daarbij worden de kosten eerlijk verdeeld tussen ontvanger en aanbieder via een sociale terugbetaalconstructie.
- * Er moet oprechte aandacht zijn voor integrerende jongeren die zich vaak in een lastige spagaat bevinden tussen de eigen cultuur en de Nederlandse samenleving. Opname in onze maatschappij via scholing, verenigingen en stage/werk is daarbij van groot belang, evenals een actieve deelname van jongeren zelf.
- * Radicalisering proberen we te voorkomen door de bestaande samenwerking tussen organisaties te waarderen en te intensiveren.

Neem hernieuwde verantwoordelijkheid!

Politiek Programma CDJA

Onder de noemer 'neem hernieuwde verantwoordelijkheid' behandelt het CDJA onderwerpen op sociaaleconomisch en financieel terrein. Het principe 'hernieuwde verantwoordelijkheid' wijst daarbij naar een verbeterde en meer bewuste verantwoordelijkheid ten opzichte van de afgelopen jaren. In de voorbije decennia heeft een sterke mate van neoliberalisering en marktwerking (geheel volgens het Angelsaksische model) zich van de mondiale en zeker ook Nederlandse economie meester gemaakt. De gevolgen hiervan zijn een financiële en monetaire crisis. Dat zijn beide in aanleg verschijnselen van een diepere morele crisis.

§ 1. Rijnlands Model

Een inspirerende denker als het gaat over de rol van de economie is de Duits-Zwitserse filosoof en historicus Wilhelm Ropke. In één van zijn bekendere werken geeft Ropke aan dat economie slechts een eng onderdeel van het maatschappelijk leven is. Men is niet alleen maar producent of consument maar vooral en in eerste instantie 'mens', met een ontegenzeggelijke hang naar gemeenschapszin, rust en erkenning.

Vanuit deze optiek stelt Ropke dan ook: "*Ongebreideld kapitalisme pleegt roofbouw op de samenleving*"⁴. Een Nederlandse christendemocraat had het niet treffender kunnen verwoorden! Toch blijkt ook de christendemocratie zich in het verleden te weinig van deze overtuiging bewust te zijn geweest. Want zijn niet ook wij als christendemocraten te ver meegegaan in het neoliberale marktdenken? Zijn de politieke hangijzers van dit moment (bankencrisis, economische crisis, bonuscultuur) niet de zure vruchten van een te grote mate van economische deregulering zonder bijbehorende verantwoordelijkheid? Zonder het kapitalisme als geheel overboord te zetten zou het verstandig zijn als er bij de actuele discussies over de economie meer stil wordt gestaan bij de onderliggende waarden en normen in plaats van puur en alleen te kijken naar winstmaximalisatie. Dat past ook bij de etymologische afkomst van het woord economie. Het woord 'economie' is immers afgeleid van het Griekse woord 'oikos', wat zoveel als huisgezin betekent. Het laissez faire principe houdt hier simpelweg te weinig rekening mee.

De beste inrichting van het sociaaleconomisch leven bestaat voor de christendemocratie uit een marktsysteem met menselijke maat en proportie. In een dergelijk systeem overwoekeren winst en economisch nut het sociale bestaan van de mens niet maar dienen haar juist ten volle. Een brede maatschappelijke samenwerking tussen overheid, werkgevers en werknemers vormt daarbij het startpunt. Deze constructie biedt de uitgelezen kans om binnen de economie aandacht te besteden aan belangrijke zaken zonder directe economische waarden zoals familie, milieu en sociale problematiek. Op deze manier wordt de economie niet alleen een cijfermatige aangelegenheid, maar veelmeer een sociaal-maatschappelijke zaak. Bovendien wordt er dan ook meer ingezet op langere termijn beleid in plaats van het op korte termijn 'cashen'.

Schulden

Het CDJA steunt de inzet om een mentaliteitsomslag te bewerkstelligen in het denken over schulden. Grote delen van onze huizen en welvaart lijken gebaseerd op het maken van diepe schulden, mede door het kortetermijndenken en de aanhoudende economische groei.⁵ Deze structuur is niet duurzaam gebleken. Om de schuldencultuur tegen te gaan moet er meer aandacht komen voor spaarzin en het aflossen van schulden. Er dient daarom meer aandacht te komen binnen het onderwijs voor sparen en verantwoord met geld omgaan. Het is belangrijk dat jongeren dit in een vroeg stadium al meekrijgen.

Kortom:

- * De christendemocratie neemt nadrukkelijk stelling tegen het doorgeschoten Angelsaksisch marktdenken en het daarmee samenhangende ongebreideld kapitalisme.
- * Het Rijnlandse Model, met overleg tussen overheid, werkgevers en werknemers, biedt de uitgelezen mogelijkheid om ook de zaken zonder economische waarde te beschermen. Winst en economie staan ten dienste van de mens.
- * Het CDJA streeft naar een samenleving zonder afgedwongen fusies en flitskapitaal en waarin kleinschaligheid centraal staat.
- * Het CDJA wil een mentaliteitsomslag betreffende schulden bewerkstellingen. Schulden moeten worden afgelost en de spaarzin dient bij de Nederlandse burgers meer gestimuleerd te worden.

---

⁵ E. Blanksma-van den Heuvel, R. Gradus, *Naar een duurzame financiële sector* (Den Haag 2012).

§ 2. Arbeidsmarkt

Arbeid is voor de mens van groot belang. Dit biedt de mens mogelijkheid om zichzelf en anderen in levensonderhoud te kunnen voorzien. Dat geeft naast een economische waarde ook nadrukkelijk het gevoel van eigenwaarde en zelfbeschikking. Bovendien geeft arbeid de kans om de unieke talenten en vaardigheden waarover ieder mens beschikt in de dagelijkse praktijk te brengen.

Iedereen doet mee

Gezien bovenstaand belang van arbeid is het CDJA er voorstander van dat iedereen meedoet. Daarbij gaat de voorkeur uit naar een reguliere baan voor iedereen, natuurlijk afgestemd naar ieders mogelijkheid. Voor mensen voor wie regulier werk onmogelijk blijkt te zijn dienen er goede en kwalitatief hoogstaande sociale werkplaatsen te zijn.

Sociale werkplaatsen mogen een eventuele terugkeer naar een reguliere baan echter niet in de weg te staan. Bovendien moeten sociale werkplaatsen alleen toegankelijk zijn voor hen, die echt op geen enkele manier een reguliere baan kunnen dragen. Wanneer iemand werkeloos is en een werkeloosheidsuitkering ontvangt zit die persoon in de optiek van het CDJA niet thuis, maar draagt hij bij aan de gemeenschap waarin hij leeft. Ook van mensen in de bijstand mag een tegenprestatie worden verwacht. Een uitkering is geen recht, maar een voorrecht en brengt bepaalde verantwoordelijkheden met zich mee.

Globalisering: benut de kansen, beperk de risico's

Veel mensen zijn bevreesd voor de gevolgen van globalisering. Het steeds massaler worden van het arbeidsproces, de toenemende afstand tussen werkgever en werknemer en de mondiale economische afhankelijkheid geven velen een gevoel van onbehagen. Dat komt onder andere tot uiting in de ervaren machteloosheid om te beschikken over het eigen leven. Het CDJA herkent veel van dergelijke gevoelens maar is reëel genoeg om de realiteit van de nieuwe mondiale economie onder ogen te zien. Ons terugtrekken achter de dijken is geen optie. Wij zetten dan ook in op globalisering met beperkte risico's, waarin de mens zoveel mogelijk centraal blijft staan. Daarbij helpt het dat Nederland, met haar sociale voorzieningen en uitgebreide wetgeving, goede papieren heeft om ten volle gebruik te maken van de positieve gevolgen van de nieuwe situatie. Wel zijn daarbij enige aanpassingen onoverkomelijk.

Flex is te flex, vast is te vast

In de huidige economische orde is de Nederlandse arbeidsmarkt op enkele punten te vast en op sommige punten te flexibel. Het CDJA bepleit een uitgebreidere bescherming van

werknemers met flexibele contracten. Werknemers vormen maar al te vaak de functie van een kapitaalgoed, waarvan je meer aanneemt als het goed gaat, maar er net zo makkelijk vanaf komt als het wat slechter gaat. Net zoals je een lopende band harder of zachter zet als dat nodig is. Juist omdat het CDJA de waarde van werk groter acht dan de puur economische waarde, verdienen werknemers met flexibele contracten betere bescherming. Aan de andere kant is het ook nodig te erkennen dat de huidige economische, culturele en sociale omstandigheden ons ertoe dwingen de zekerheid van een baan voor het leven los te laten. Arbeid mag echter nooit haar diepere waarde verliezen. Arbeid geeft mensen zin en diepgang aan hun leven. Er moet dan ook worden gewaakt voor een cultuur waarin de werknemer een wegwerpproduct dreigt te worden.

Ruimte voor ondernemers

Ondernemers dienen zoveel mogelijk ruimte te krijgen om hun bedrijf op te zetten en op een verantwoorde manier te laten renderen. Vanuit die optiek is het CDJA voorstander van minder regels en bureaucratie voor ondernemers. Met name starters lijken het in Nederland lastig te hebben, mede door de belasting- en regeldruk. Daarom wil het CDJA belastingvoordelen voor startende ondernemers. Verder wil het CDJA het wettelijk mogelijk maken dat zelfstandige ondernemers zich verenigen in een coöperatie voor het opbouwen van hun tweede pensioenpijler en afsluiten van andere verzekeringen. Door zich op dat gebied te verenigen kunnen ook ZZP'ers meer gebruik maken van de vigerende collectieve regelingen in Nederland.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Naast rendement vormt ook maatschappelijk verantwoord ondernemen een belangrijk speerpunt in de christendemocratische visie op het bedrijfsleven. Niet alleen winst mag het uitgangspunt zijn, maar het vinden van een evenwicht tussen people, planet en profit. De afgelopen decennia stond vooral de winst centraal en werden mens en milieu vaak vergeten. Het CDJA wil dat het belastingregime voor het Nederlandse bedrijfsleven een andere vorm krijgt. Wij willen een systeem waar belasting geschied op basis van een gebalanceerde omgang met mens, milieu en winst. Ondernemers die verantwoord omgaan met natuur en milieu, oog hebben voor werklozen en/of gehandicapten en andere maatschappelijk relevante zaken in hun bedrijfsvoering meenemen, dienen gestimuleerd en ondersteund te worden. Daarbij dient positief stimuleren centraal te staan boven dwang via quota en regelgeving.

Innovatie

Innovatie is in eerste instantie een taak van bedrijven en organisaties om verbetering en vernieuwing van hun producten en diensten te bewerkstelligen. De overheid functioneert in dat geheel als platform om de noodzakelijke verbindingen te vergemakkelijken en te intensiveren.

Kortom:

- * Iedereen in Nederland doet mee, bij voorkeur in een reguliere en betaalde baan. Voor hen die dit niet kunnen dienen kwalitatief hoogstaande, beschermde werkplaatsen aanwezig te zijn.
- * Zij die een uitkering ontvangen, dienen zich actief in te zetten voor de samenleving.
- * Er dient meer bescherming te komen voor werknemers met een flexibel contract en er dient meer flexibilisering te komen voor werknemers met een vast contract, met uiteindelijk doel meer balans op de arbeidsmarkt te creëren. Kortom: flex is te flex en vast is te vast. De intrinsieke waarde van arbeid blijft het uitgangspunt.
- * Het CDJA wil dat starters vanuit de overheid meer gesteund worden om door de opstartfase heen te komen, bijvoorbeeld door fiscale voordelen in het eerste jaar dat een onderneming bestaat.
- * Het CDJA erkent de noodzaak van een bedrijfsvoering die niet alleen gericht is op winst, maar inzet op een gebalanceerde omgang met mens, natuur en milieu.
- * ZZP'ers wordt meer dan nu al het geval is de mogelijkheid geboden zich te verzekeren en samen met anderen, bijvoorbeeld in de vorm van een coöperatie, pensioen op te bouwen. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de zelfstandige zonder personeel.
- * Innovatie is in eerste aanleg een zaak van bedrijven zelf. De overheid kan hierbij wel een platformfunctie vervullen.

§ 3. Sociale zekerheid

In het christelijk-sociale denken gaan persoonlijke verantwoordelijkheid en het nemen van verantwoordelijkheid voor anderen hand in hand. Zij die zwak, gehandicapt, ziek of in een sociale achterstand verkeren hebben recht op medemenselijkheid en solidariteit. De overheid dient voor hen te functioneren als een schild en motivator. Dit diepgaande gedachtegoed steunt op de katholieke en protestantse traditie die haar oorsprong vinden in het Evangelie. Diezelfde traditie stelt echter ook dat zorg en solidariteit de mens niet van zijn waardigheid en zelfstandigheid mag ontdoen. Bovendien heeft diegene die zorg ontvangt de dure plicht om zo snel mogelijk weer verantwoordelijkheid te nemen voor de inrichting en invulling van het eigen bestaan. Daarom moet er met de veelgebezigde term 'sociaal' worden opgepast. Het is niet sociaal lasten door te schuiven naar de volgende generatie, het is niet sociaal de kosten van de sociale opvang zo te laten oplopen dat andere posten in gevaar komen en het is niet sociaal mensen in een uitkering te houden in plaats van hen te reactiveren zelf weer de draad van het leven op te pakken.

Meer sociale zorg in eigen kring

Het beste sociale vangnet is de eigen omgeving. De afgelopen jaren zijn steeds meer taken in de sociale zekerheidssfeer van de overheid terechtgekomen. In beginsel is dit goed omdat het een professionele stimulans geeft weer aan het werk te komen. Het is echter onwenselijk dat mensen slechts en alleen van staatsmacht afhankelijk zijn. Daarom is het CDJA er voorstander van directe naasten en het maatschappelijk middenveld meer verantwoordelijkheid te geven in de opvang van mensen die dat nodig hebben. Sociale zekerheid is immers meer dan het ontvangen van geldelijke middelen.

Solidariteit tussen generaties

Solidariteit tussen generaties lijkt steeds meer onder druk te staan. De oprichting van de politieke partij 50plus en diens toenemende populariteit zijn daarvan tekenende voorbeelden. Als reactie hierop komen jongeren in toenemende mate in verzet tegen ouderen die de ruif zouden leegeten. Het CDJA is niet gelukkig met deze ontwikkelingen. Wij streven naar oprechte solidariteit tussen generaties. In een dergelijke situatie beseffen ouderen dat de toekomst voor jongeren zwaar wordt, met steeds minder jongeren die steeds meer ouderen moeten verzorgen. Juist daarom is het van belang dat er nu wordt ingegrepen en geen enorme rekeningen worden doorgeschoven. Anderzijds moeten jongeren bereid zijn hogere bijdragen te leveren aan de zorg voor ouderen. Bij het bewaken van de solidariteit tussen generaties is er een belangrijke taak voor werknemers, werkgevers en alle partijen die betrokken zijn in het maatschappelijk middenveld. Pas wanneer zij er gezamenlijk niet uitkomen dient de politiek, met het oog op het algemeen belang, in te grijpen. Een eerste stap daarbij is het opstellen van een samenhangend pakket over de wijze waarop Nederland 'vergrijzingsklaar' moet worden gemaakt.

Later met AOW

Het CDJA pleit al jaren voor een verhoging van de AOW. De tijd dat mensen op hun 65ste en vaak al eerder met pensioen konden gaan is echt voorbij. Het CDJA pleit dan ook voor een verhoging van de AOW naar 68 jaar in 2020. Na 2020 dient de AOW-gerechtigde leeftijd gekoppeld te worden aan de gemiddelde levensverwachting van de Nederlandse burger.

Sneller van werk naar werk

Het CDJA vindt het belangrijk dat de werkloosheidsperiode van mensen korter wordt. Niet het recht op maanden WW-uitkering, maar het zo snel mogelijk hebben van een nieuwe baan moet centraal staan. Om dit te bewerkstelligen moet er flink worden ingegrepen in de huidige Werkloosheidswet. De lasten voor de overheid en de werkgevers moeten omlaag en de verantwoordelijkheid voor werknemers moet omhoog. Om dit te bereiken wil het CDJA de maximale WW-duur verkorten naar 12 maanden. In deze 12 maanden ontvangt de werkloze 80 procent van het laatst genoten salaris. Naast een sollicitatieplicht komt er ook een scholings- en trainingsplicht. Werklozen worden verplicht zelf actief in te zetten op scholing en training. Dit alles om de werkloosheidsperiode zo kort mogelijk te maken.

Kortom:

- * De overheid functioneert als schild voor de zwakkeren. Naast het recht op solidariteit en een menswaardig bestaan hebben mensen ook plichten zoals het zo snel mogelijk op eigen benen kunnen staan zonder/met zo weinig mogelijk steun van de overheid.
- * Het beste sociale vangnet is de eigen omgeving. De overheid moet het aandurven mensen actief te stimuleren en niet alle zorg op het bordje van de overheid neer te laten komen.
- * De overheid heeft een stimulerende en soms sturende rol in het behoud van solidariteit tussen generaties. De uitdagingen voor de komende decennia zijn groot en kunnen alleen worden behaald wanneer deelbelang wordt verwisseld voor algemeen belang.
- * De AOW-gerechtigde leeftijd dient te worden opgehoogd naar 68 jaar in 2020 en daarna te worden gekoppeld aan de gemiddelde levensverwachting.
- * Het CDJA zet in op het principe 'van werk naar werk'. De maximale WW-duur wordt verkort naar 12 maanden, waarbij de werkloze 80% van het laatstgenoten salaris ontvangt. Naast een sollicitatieplicht is er ook een scholings- en trainingsplicht.

§ 4. Wonen

Het huis vormt een vast oriëntatiepunt in het menselijk leven. Het geeft een vast rustpunt waar de mens zich in kan terugtrekken en tot rust kan komen. Het is in dat opzicht te vergelijken met een vakantie waarbij het 'huis' het centrale oriëntatiepunt blijft bij zowel vertrek als terugkeer. Het is niet voor niets dat huisvredebreuk zoals diefstal of beschadiging van het woonhuis een diepe indruk maakt op de mens. Externe krachten interveniëren dan als het ware in de eigen wereld en omgeving waar de mens zich veilig waant.

Aandacht voor jongerenhuisvesting

Starters hebben het lastig op de woningmarkt. Voor studenten is er weliswaar in met name de grote steden aandacht voor adequate huisvesting, maar kort na het beëindigen van de studie dient de studentenwoning te worden verlaten. De overstap naar een reguliere woning is dan echter nog vaak te groot. Vaste arbeidscontracten worden slechts weinig vergaard en banken zijn terughoudend met het verstrekken van risicovolle hypotheeklen. Dat zorgt voor een rem op de doorstroom in de woningmarkt. Het CDJA roept de overheid op om samen met gemeenten een integrale visie op jongerenhuisvesting te ontwikkelen. In dit convenant kunnen concrete maatregelen worden genomen om jongeren actief te ondersteunen op de woningmarkt. Denk aan bouwkundige aanpassingen van leegstaande panden, geclausuleerde grondverkoop gericht op jongerenhuisvesting en flexibelere regels voor het verhuren van koopwoningen.

Huurmarkt

Het CDJA wil een integrale visie op wonen, dus zowel op de huurmarkt als op de koopmarkt. Wat betreft de huurmarkt spelen woningbouwcorporaties voor het CDJA een belangrijke rol. Daarbij moet hun primaire taak nadrukkelijker naar voren komen. Het aanbieden van kwalitatief hoogstaande sociale huurwoningen. Een meer kleinschalige organisatiestructuur en meer maatschappelijke gerichtheid zijn daarbij belangrijk: het actief zijn van woningbouwcorporaties in het hogere middensegment en het topsegment van de huurmarkt is ongewenst, ook omdat dit private investeerders afhoudt van investeringen in deze sectoren. Dat verhindert concurrentie en leidt bovendien tot het gevaar van scheefhuren. In de huurmarkt dienen dus meer eisen te worden gesteld om de doorstroom meer optimaal te bevorderen. Temeer omdat nu teveel huurhuizen worden gebruikt door gezinnen die daar gezien hun financiële draagkracht geen direct recht op hebben. Tenslotte is het van belang dat bij mensen die voor een sociale huurwoning in aanmerking willen komen niet alleen wordt gekeken naar de hoogte van het inkomen, maar ook naar de duur(zzaamheid) van het arbeidscontract.

Aanpassing van de hypotheekrenteaf trek

De omgang met de hypotheekrenteaf trek is volledig uit de hand gelopen. In 2009 was de totale uitstaande hypotheekschuld groter dan het bruto binnenlands product, zo blijkt uit cijfers van het CBS.⁶ Dat is een uitzonderlijke situatie. Uit vergelijkend Europees onderzoek in 2010 blijkt namelijk dat alleen Ierland (90,3 % van het BBP) en het Verenigd Koninkrijk (87,6 % van het BBP) enigszins in de buurt komen van de Nederlandse hypotheekschuld van maar liefst 105,6% van het BBP. Deze situatie noopt tot verstandig en prudent beleid met voldoende voorzorgsmaatregelen, door op het juiste moment een koerswijziging in gang te zetten. Een eerste stap is dat hypotheekrenten binnen 30 jaar moeten worden afgelost om voor aftrek in aanmerking te komen. Daarbij krijgt de woning een aparte belastingbox van 40%. In deze belastingbox kan men de hypotheekrente blijven aftrekken tot een maximum huiswaarde van € 450.000 euro. Door deze nieuwe belastingbox van 40% neemt de progressiviteit in het stelsel toe, wat met name voor starters een groot voordeel kan zijn. Door het aflossen van de maximum aftrekbare waarde neemt de druk op de schatkist af. Als compensatie pleit het CDJA voor het definitief afschaffen van de overdrachtsbelasting. Naast het afschaffen van de overdrachtbelasting dient het geld dat bespaard wordt door minder HRA uit te keren terug te vloeien naar de Nederlandse belastingbetaler. Aanpassing van de hypotheekrenteaf trek is een hervorming, geen bezuiniging. De totale belastingdruk mag door deze maatregel niet toenemen. Het spreekt vanzelf dat wijzigingen in het gehele belastingregime (bijvoorbeeld het invoeren van de vlaktaks) ook beperking van de hypotheekrenteaf trek betekent.

Kortom:

- * Het CDJA roept de overheid op om samen met gemeenten een integrale visie op jongerenhuisvesting te ontwikkelen met daarin concrete stimuleringsmaatregelen zoals bouwkundige aanpassing, geclausuleerde grondverkoop en flexibelere huurregels.
- * Woningbouwcorporaties dienen actief te zijn op de sociale huurmarkt. Private partijen krijgen meer ruimte in het midden/-topsegment van de huurmarkt.
- * Om in aanmerking te komen voor sociale huurwoning is niet enkel het inkomen maar ook de duur van het arbeidscontract van belang.
- * De hypotheekrenteaf trek wordt in een aparte tariefbox van 40% geplaatst. Daar kunnen huiseigenaren de hypotheekrente van hun huis tot een waarde van € 450.000 aftrekken. Aflossing van de hypotheek in 30 jaar is verplicht.
- * Bij invoering van de door het CDJA gewenste vlaktaks zal er automatisch ook worden geanticipeerd op een beperking van de hypotheekrenteaf trek.

§ 5. Begroting in evenwicht

Een evenwichtige begroting is voor iedere burger, instelling en onderneming van het grootste belang. Men kan niet bij voortduring meer geld uitgeven dan dat er binnenkomt. Naast dit simpele financiële principe is een terughoudende overheid ook een weerspiegeling van een gezonde samenleving. Een beperkte collectieve sector biedt ruimte aan andere maatschappelijke verbanden om te bloeien. Helaas lijkt men steeds sterker van dit simpele, nuchtere principe te zijn afgedwaald. Er is een gulzige overheid opgekomen die de grootste moeite heeft minder dan 3% per jaar teveel uit te geven. Om over een begrotingsevenwicht (dus 0% tekort) nog maar te zwijgen. Stevig, doortastend en verantwoord ingrijpen is dan ook absoluut nodig. De christendemocratie is bij uitstek de partij van het 'financieel rentmeesterschap'.

Herijking overheidstaken

In het politiek programma heeft het CDJA duidelijke keuzes gemaakt wat betreft taken van de overheid. We staan voor een overheid die gezinnen ondersteunt en belang hecht aan vorming. Er wordt een stevige nadruk gelegd op het handhaven van veiligheid en vrede, zowel in het binnenland als via onze krijgsmacht in het buitenland. Er wordt ook een terugtrekkende beweging gemaakt op andere beleidsterreinen. Juist omdat ze zo belangrijk zijn, zouden ze niet alleen op het bordje van de collectieve sector moeten liggen. Denk aan het de-institutionaliseren van zorgtaken en meer verantwoordelijkheid neerleggen bij de burger zelf. In dat geheel past ook het revitaliseren van de economische slagkracht van Nederland, met een versoepeling van het ontslagrecht, een verhoging van de AOW-gerechtigde leeftijd en het wijzen op de gezamenlijke verantwoordelijkheid van maatschappelijke partners.

Vlaktaks

Het CDJA is voorstander van een vlaktaks, die een meer eerlijke belastingheffing creëert en bovendien werken meer laat lonen. Bij de vlaktaks worden de huidige belastingschijven samengevoegd tot één schijf en het loonbegrip wordt geüniformeerd. Een gevolg is dat veel aftrekposten worden beperkt dan wel afgeschaft. Zie onder andere de paragraaf over de hypotheekrenteaftrek. Naast het schrappen van bijzondere regelingen heeft deze vlaktaks een stevige

belastingvrije voet. Op die manier wordt het principe dat werken loont nogmaals versterkt.

Kortom:

- * Financieel rentmeesterschap staat centraal bij het Nederlandse begrotingsbeleid. Er wordt daadkrachtig gestreefd naar een begrotingsevenwicht waarbij niet een tekort van 3%, maar een begrotingsoverschot het doel is.
- * De overheidstaken worden nadrukkelijk herijkt, waarbij de collectieve sector op sommige terreinen terugtreedt en inzet op de-institutionalisering ten gunste van de burger. Dat past bij de immateriële agenda van het CDJA: meer ruimte voor de samenleving.
- * Het CDJA is voorstander van een vlaktaks met één uniform belastingtarief en een stevige belastingvrije voet.